

МАКЕДОНСКИ ГЛАС

ГОДИНА II, 1994
ЈАНУАРИ – МАЈ
SIJEČANJ – SVIBANJ

3/4
BROJ

ВЕСНИК НА ЗАЕДНИЦАТА НА МАКЕДОНЦИТЕ ВО РЕПУБЛИКА ХРВАТСКА
GLASILO ZAJEDNICE MAKEDONACA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Овдешко Мелка освојави
копула велика ленина
неговезина на развој
вртот да реди в моточка -
музико и се измеша
вешта ваднаа нагоду
и ~~вешта~~ една кораво.
уши

Не биде Мелка рогена
за она оуши вртот!

Прва рогина рогена -
оргина и мена в срцево,
Втора рогина рогена -
сонка и вради нешта,
Трета рогина рогена
На Мелка оури музико.

И која покје над гроб и
вештако тинко рогена
жалба за магово индустра -
како м да се сумкане
вешта да руда оу вешта:
"Зомко м, зомко, освојана
патико неговезина!
Патико м биде даровно..."

К. Рауцич

1939-1994 »БЕЛИ МУТРИ« * САМОБОР

МАКЕ КОМЕРЦИЈАЛНА

МАКЕДОНИЈА НА СТАРИ МАПИ

Издавачките куќи «Детска радост» и «Македонска Ревииа» пред две години направија вонреден издавачки подвиг печатејќи една од ретките монографии под веќе споменатиот наслов. Во оваа мошне убаво и документирано подготвена монографија со беседата на писателот Анте Поповски «Историја без Географија» и стручната рецензија на г. Илија Петрушевски, представени се дваесетина стари и оригинални мапи од разни историски периоди во постоењето на Македонија. Од оваа богатата ризница, што предизвикува жив интерес и восхит кај читателот, за овој број ја издвојуваме, **мапата на Ф. Бианцони: Комерцијалната карта на Македонија, направена 1885 г. на која е Македонија прикажана во нејзините географско – етнички граници со сите села и градови, како и со бројот на жителите во нив.**

Малку погоре ви го представуваме средновековниот грб на Македонија од познатата и денес веќе исцрпена книга на д-р А. Матковски «Грбовите на Македонија – прилог кон македонската хералдика» излезена од печат 1970 г. во издание на ЗИД «Нова Македонија» и Институтот за национална историја во Скопје.

* СОДРЖИНА *

- Глигоров
пред Тупурковски 8
- Varna • Skorje • Drač . 12
- Блаже Конески .. 14 и 15
- Др. Б. Ристовски 16
- Македонска ризница . 20
- Прилог • МПЦО

Заедница на Македонците во Република Хрватска, Загреб, Прерадовикева, 17
тел. 425-766

За издавачот:
Д-р НИКОЛА ГРОЗДАНОВСКИ

Главен уредник:
ОГНЕН БОЈАЦИСКИ

Редакција:
Михаило НИЧОТА, Љиљана СТЕФАНОВСКА, Феодор КРЕЉА, Глигор САЗДОВСКИ, Славица ЕФРЕМОВА (секретар на редакцијата), Костадин АТАНАСОВ (фотографија)
Жиро сметка:
За »Македонски глас« 30102-678-82341
– Загреб

Врз основа на одредбите од чл. 58 став 3 од Законот за јавно информирање во РХ (Народне Новине бр. 22/1992 весникот е пријавен и регистриран под број 421 во Министерството за култура и просвета – Сектор информирање – 14. 7. 1993 г.
Tisak: »A. G. Matoš« d.d., Samobor

Prema mišljenju Ministarstva kulture i prosvjete Republike Hrvatske broj 532-03-1/7-94-01 od 10. svibnja 1994. g. ova tiskovina oslobođena je plaćanja poreza na promet.

ЗБОР... ДВА...:

Пред Вас драги читатели и сонародници е нова серија на »Македонски глас« за која веруваме дека подолго време ќе биде наш идентитет. Благодарение на дејноста на Заедницата и високото мислење што за неа постои во Уредот за меѓунационални односи при Владата на Република Хрватска и нашиот магазин во иднина ќе се печати во Самобор, во печатницата А. Г. Матош. Тое е воедно и голема редакциска обврска во однос не само на содржината туку и квалитетот на »Македонски глас«. Веруваме дека со Ваша помош ќе одговориме на тие предизвици.

Како што видовте на насловната страна годинава ни носи и некои препознатливи јубилеи. Еден од нив е секако печатењето на Раџиновите »Бели мугри« во Самобор 1939. г. во печатницата на Драгутин Шпулер. И како по случајност, некоја невидлива сила одново не донесе во питорескиот Самобор. Овај пат со нашиот магазин.

Македонија и Македонецот годинава ќе одбележат и 50 години создавање современа македонска држава. Темелите на таа држава се удрени со воспоставувањето на Самоуиловата македонска држава, врз историското памтење и трагите на некогашните македонски држави. Меѓутоа 1014. не поразот кај Беласица, туку смртта на творецот на таа држава не овозможи и нејзино натамошно траење. Во народниот дух творецот и неговата рожба беа мото за нови подвизи до кои и дојде. Востанијата, буните, ајдучијата, комитите, војводите, борците со перо и пушка, преку Кресна, Разлог, Солун, ВМРО, Илинден 1903 и Крушевската Република, допатуваа со нови сили, со нова зрелост и до Прохор Пчински 1944 на 2. август, по трагите на една бурна повест за сопствена опстојност, да дадат нов завет.

АСНОМ 1944, како и Илинден 1903 представуваат историски пресвртници во националната историја на Македонецот и Македонија, ништо помалку како и 8 септември 1991 г. и 8 април 1993 г. Тоа се рожби на еден нов сензибилет, на нови генерации опточени со нови вредности.

»Јас го разбираам светот како поле за културно натпреварување меѓу народите« таа општочовечка размисла на апостолот на семакедонската борба за опстојност и свое Јас, Гоце Делчев ништо не изгубила од своја та сушност. Напротив токму денес а уште повеќе утре како да добива нови вредности и станува мото за нови соочувања и предизвици.

Македонија и Македонецот, секој незин човек без разлика на вера и нација, токму во времево наше, и она што доаѓа, соочени со вредностите на сопствената држава – со она што таа го носи како обврска и право ќе откриваат нови хоризонти во сопственото и околното времетраење. Ако е државата мерка на човекот и обратно, тогаш сонот на имените и безимените борци за тој идеал ќе биде спокоен, а иднината на оние што ќе го носат тоа бремена исполнета со среќа и задоволство.

Хрватската современа историја е богата со примери прегантна борба за свое Јас. Тие дејци се исто така инспиративни и човечки, како и делата и настојувањата на плејада македонски борци. Взаемноста на тие допири и колку да се чини навидум дека се одвиваат во исклучително национални рамки, со својата посебност и оригиналност представуваат општочовечко добро, зошто се втемелени и израснуваат од општочовечкото настојување сопствените вредности да бидат и дел од универзалните.

Обично се вели дека секое време има свои соништа, но само еден бегол поглед наназад, во никогаш до крај откриената бразда на човековото траење, открива една длабока и вечна вистина: Човекот без сон не е Човек. А човекот секогаш сонува само еден сон: да се биде уште почовек!

Нека е слава за борците на тој сон!

Огнен Бојациски

Годишно собрание на Заедницата на Македонците во Хрватска:

КОНЦЕНТРАЦИЈА НА СИТЕ ПОТЕНЦИЈАЛИ

– ЗА ПРЕТСЕДАТЕЛ НА ЗАЕДНИЦАТА ПОВТОРНО ИЗБРАН Д-Р НИКОЛА ГРОЗДАНОВСКИ,

– АФИРМАЦИЈА И НЕГУВАЊЕ НА СОПСТВЕНИОТ КУЛТУРЕН И НАЦИОНАЛЕН ИДЕНТИТЕТ И ИНДИВИДУАЛИТЕТ, КАРАКТЕРИСТИКИ НА ИЗМИНАТИОТ ПЕРИОД

– НУЖНО Е ЗАБРЗАНО ВОСПОСТУВАЊЕ НА ДИПЛОМАТСКИ И ДРУГИ ВРСКИ ПОММЕГУ ХРВАТСКА И МАКЕДОНИЈА

Свечано беше во Староградската Вјекница тој февруарски ден (19. 2. 1994 г) кога се збраа на годишното собрание на Заедницата голем број членови на македонската дијаспора што живеат и работата во метрополскиот Загреб, со претставници на нашите сонародници од Сплит и Ријека.

Годишното Собрание го отвори д-р Никола Гроздановски предлагајќи ги работните тела на собранието. Потоа г-жа Љиљана Стефановска, претседател на Извршниот одбор го прочита Извештајот за двегодишната работа и дејствување на ова тело како и делувањето на Заедницата во изминатите две години. Според утврдениот дневен ред образложение за измените и дополнувањата на Статутот поднесе проф. Огнен Бојаџиски.

Зборувајќи воведно за прашањата и проблемите што ги решавала во изминатиот период Заедницата, д-р Никола Гроздановски, меѓу другото, ја нагласи активноста на културен план, потоа потребата од посериозно однесување кон обврските, афирмацијата на сопствениот културен и национален идентитет и индивидуалитет, соработката со другите малцински заедници и друштва во република Хрватска како и соработката со матицата – Република Македонија при што значаен при донес дадоа многу членови а особено амбасадата на Република Македонија во Словенија и лично амбасадорот д-р Димитар Мирчев. При тоа е нагласено дека само за две години, одржани се значаен број трибини, потоа одбележани датуми од македонската историја, а особено Илинден.

Истакната е соработката и разбирањето што се воспоставени со Уредот за меѓунационални односи при Владата на Република Хрватска како и соработката со значаен дел од хрватските културни и други институции. Меѓу активностите што заземаат посебен белег тој ги истакна обележувањето на Денот на Св. Кирил и Методиј и првата Богослужба на мајчин македонски јазик,

потоа 90 годишната од Илинден и 100 г. од ВМРО, оснивачкото собрание на Хрватско-македонското друштво и оснивачкото собрание на Македонската православна црковна општина Св. Злата Мегленска во Загреб. Истакната е и активноста на друштвата во Ријека и Сплит кои со своите програми значително придонесуваат кон афирмација на нашата култура и збогатувањето на културните и други врски помеѓу Хрватска и Македонија.

Во дискусијата што потоа се водеше околу извештајот за работата и измените и дополнувањата на Статутот, беа искажани пофални зборови но и остри критики. При тоа до извесни недоразбирања дојде околу потребата да се извршат измени и дополнувања на сегашниот Статут со цел да се изврши концентрација на сите можни творечки потенцијали. Заради различни и често спротивни гледања, за малку ќе дојдеше до блокада на Собранието, но таквата состојба благодарение на апелите на угледните членови да не се создаваат поделби е надмината, по цена на извесни отстапувања на оделни членови од поранешниот Извршен одбор. И покрај напорот Собранието да донесе конечни заклучоци, во тоа делумно се успеа. Извесна степен на недоверба како

да остана при што е заклучено во рок од шест месеци да се одржи вонредно собрание на кое ќе се донесат сите акти и надминат несогласностите околу одделни прашања.

Собранието на предлог на кандидатационата Комисија за претседател повторно го избра д-р Никола Гроздановски, заедно со нови 21 член на Главниот одбор како и нов Надзорен одбор.

Собранието на крајот од својата работа ја прифати предложената листа за доделување Благодарници на заслужните членови и активисти, кои свечано ги врачја д-р Никола Гроздановски и Љиљана Стефановска.

Во фоајето на Староградска Вјекница по завршувањето на Собранието беше одржана загребска промоција на изборот на бисери од македонската народна поезија и творештво. Изборот на ова прекрасна книшка, полна со македонски поетски жар го сочини **Љубен-Димкаровски од Љубљана**, а промоцијата ја изврши проф. д-р Тома Прошев истакнувајќи го чувството за убаво и естетска промисленост на авторот кој од убавото го одбрал најубавото.

в. б.

Од годишното собрание на Заедницата–Староградска вјекница меѓу гостите: **Михајло Давчевски, Владо Апостоловски, Крсте Новкоски, Стефан Николовски**, дипломатски претставник од Амбасадата во Љубљана, **Иван Андонов и Драган Китановски**

Председателот д-р Никола Гроздановски врачи над 60 Благодарници за придонес и афирмација на Заедницата, меѓу кои на г-жа Бранка Зашаровска.

ПОМОШ ЗА НЕМОЌНИТЕ

Благодарение на активноста на Секцијата за социјална помош, болни и немошни а во соработка со Црвениот крст на Ријека, добиена е и разделена помош за околу стотина семејства односно 250 лица.

Извесен дел од помошта ќе биде разделен накнадно зависно од потребите на загрозените, болните и немоќните.

Оваа акција наиде на добар одзив кај членството, особено што мнозина не се во состојба редовно да се снабдуваат со прехранбени артикли. Помошта што е добивена се состои најмногу во брашно, грав, шеќер, млеко во прав и санитарно-хигиенски потребштини.

В. Н.

АПЕЛ

Почитувани сонародници, драги родители!

Подолго време кај мнозина нашинци оживува идејата да се организира дополнителна настава по мајчин – македонски јазик и литература, историја и географија. Пред крајот на минатата година проф. Борјана Оливер и проф. Огнен Бојаџиски, според позитивните законски прописи во Република Хрватска се консултираа со надлежните школски власти на Република Хрватска, Заводот за школство (Др. Антун Кунтариќ – директор) така да се добиени и позитивно мислење за оваа дејност.

Сега ни останува заеднички да се организираме, да ја организираме наставата со Вас родителите и учениците. Наставата би се одвивала во вид на заедничко дружење во помали паралелки (10–15 ученици) еднаш неделно во едно од осумгодишните училишта во градот во попладневите часови – според договор со Вас и учениците. Наставата би се одржувала еднаш неделно по два (2) школска часа според наставните планови за есенско-зимскиот и пролетно-летниот семестар што се смета за доволно. Учениците би добивале свидетелство.

Целта е всушност да се негува мајчиниот јазик и култура и љубовта кон нашата татковина – Македонија и љубов кон Република Хрватска, државата во која живееме.

Се надеваме и веруваме дека тоа е и Ваша желба и настојување. Затоа пред да започне училишната настава Ве молиме да го пополнете АНКЕТНИОТ ЛИСТ, кое во прилог.

Размислете, можеби имате некои предлози, сугестии?

Ако е потребно ќе организираме и разговори на оваа тема за запознавање со програмата за дополнителна настава.

Што поскоро ги очекуваме Вашите одговори како би се организирале на време.

Срдечно Ве поздравуваме и Ви пожелуваме успех во учењето.

Др. Никола Гроздановски

Академикот д-р Стјепан Антољак, претседател на Хрватско-македонското друштво го поздравува Собранието

Врски со Татковината:

ПРОДЛАБОЧУВАЊЕ НА ВЗАЕМНОСТА

пишува-

Д-р Никола Гроздановски

Веќе подолго време созрева сознанието дека е нужно да се преземат чекори за што поосмислени врски со татковината – Република Македонија. Токму затоа управните органи на Заедницата го задолжија Претседателот д-р Никола Гроздановски да направи официјална посета веднаш по одржувањето на Годишното собрание на 19. 2. 1994 г.

Целата на оваа посета (од 19. до 23. 3. 1994 г) беше да се обноват врските со официјалните државни и други институции во матицата, да се преземат чекори за јакнење и продлабочување на меѓусобните односи, односно соработката како и запознавање со општествените, културните и други фактори во Македонците во Република Хрватска, дејноста на нашата Заедница така и со представување на нејзината активност и дејност во матичната татковина.

Во тој смисол извршени се повеќе посети кај официјални државни и други институции а секако најпечатлив беше приемот кај г. **Киро Глигоров, Претседател на Република Македонија**. Пренесувајќи му ги поздравите од Македонците во Хрватска, бев задржан во подолг разговор при што на г. Глигоров му ги предадов двата до сега излезени броја на «Македонски глас» како и Програмата за активностите во 1994 г. Г. Глигоров мошне пријатно изненаден и задоволен од она што му го пренесов и што га виде, ни честита на постигнатото искрено пожелувајќи ни нови успеси во работата и во иднина. Тој притоа изрази надеж дека можеби во текот на оваа година ќе има и можност да сретне со Македонците во Хрватска, за што има голема желба.

Во текот на еднеделниот престој во Татковината имав можност и прилика да се сретнам и поразговарам со поголем број личности како и да разменам мисли за подобра соработка и поврзување. Бев примен во Министерството за надворешни работи, Министерството за култура, Градското Собрание на град Скопје, Матицата на иселениците на Македонија, Комисијата за односи со верските заедници, Културно-просветната заедница на град Скопје, Македонската Радио Телевизија, Редакцијата «Нова Македонија», Македонскиот информативен Центар, Меѓународната авио-шпедиција «Авио-Шпед», и Македонско-Хрватското друштво.

Со особено задоволство ги посетив и разговарав и со представниците на МПЦ и членовите на Светиот Синод, архиереите, владиката г. Кирил и владиката г. Петар.

Насекаде наидов на жив интерес не само за животот и работата за нас Македонците во Хрватска, за нашите проблеми и положба, туку и за она што се работи и случува во Република Хрватска.

Многумина беа мошне пријатно изненадени со квалитетот и интензитетот на нашата дејност, нашата организираност и поставеност со нашите настојувања да бидеме вистински амбасадори на својата поранешна татковина, како и чувството и обврската да дадеме свој придонес во подобрувањето и продлабочувањето на хрватско-македонски те односи и врски. Тоа беа отво-

рени и конструктивни разговори во кои се настојуваше да се најдат изгубените нитки и да се изградат односи врз новите основи и положби во кои се најдоа двете држави и земји. Укажано ни е на секаде дека има многу области за кои е Македонија посебно заинтересирана за соработка со Хрватска а секако свое место во таа соработка има и Заедницата на Македонците во Хрватска.

Ја користам оваа прилика уште еднаш да им изразам на своите соговорници, особено на г. Глигоров, искрена благодарност за приемот и вниманието што ми га укажаа. Длабоко сум уверен дека тие средби, разговори и договори ќе овозможат продлабочена и взаемна соработка на обострана корист во времето што е пред нас.

RIJEKA — Svečanošću upriličenom u organizaciji Makedonskog kulturnog društva »Ilinden« Rijeka, obilježena je preksinoć u Rijeci 100.godišnjica osnivanja VMRO-a, te 90.godišnjica smrti Goce Delčeva i Ilindenskog ustanka u Makedoniji. Bila je to ujedno i prva manifestacija Makedonaca u Rijeci, kojom je, kako je rekao Mihajlo Davčevski, predsjednik »Ilindena«, obilježena jubilara godina za makedonski narod. Uz brojne prijatelje Makedonije i Makedonaca, te pripadnike makedonske manjine u Rijeci, u prepunoj Mramornoj dvorani Guvernerove palače okupili su se i drugi uzvanici, a skupu su upućeni brojni telegrami pozdrava i čestitki, među kojima i telegram predsjednika Republike Makedonije, Kire Gligorova. Bogatom kulturnom programu bili su nazočni riječki gradonačelnik Slavko Linić, veleposlanik Makedonije u Republici Sloveniji Dimitar Mirčev, akademik prof. dr. Blaže Risteski iz Skopja, predsjednik Zajednice Makedonaca u Hrvatskoj Nikola Grozdanovski, predstavnici Makedonske zajednice iz Splita na čelu s Vladimirom Apostolovskim, predstavnici Zajednice Talijana, te predstavnici Saveza udruženja Roma u Hrvatskoj, Slobodan Mustafović i Fari Ibrahimovski.

Poznati makedonski povjesničar i slavist, akademik prof.dr.Blaže Risteski, podsjetio je ovom prigodom na značajne trenutke makedonske povijesti, ističući kako 100.obljetnica ne znači mnogo za neke druge evropske narode, ali za makedonski narod ona predstavlja mnogo više nego što se to može izraziti brojkama. Ova obljetnica predstavlja živu makedonsku povijest, povezanu s borbom, odricanjima i stradanjima koja su naposljetku dovela do afirmiranja makedonske nacije, kulture i države, rekao je dr.Risteski, izražavajući svoje zadovoljstvo što se nalazi u ovom kraju Hrvatske s kojom je Makedonija dijelila mnoge lijepe i gorke trenutke u povijesti.

Svečanost je okrunjena bogatim glazbenim i scenskim programom, u kojemu je nastupio mješoviti pjevački zbor »Jeka Primorja« pod ravnanjem prof.Josipa Vuka, koncert skladbi makedonskih autora izveli su Rahelka Burzevska, Cvetan Stojanovski i Jagoda Treneska-Cvetičanin, a stihove makedonskih pjesnika posvećene Goci Delčevu kazivali su Keti Talevska, Suzana Jonovska i Dragan Danilovski.

ТРАДИЦИОНАЛНО ЗА ГОЦЕДЕН

По повод одавањето почит кон животот и делото на големиот син на македонскиот народ, Гоце Делчев, Заедницата на Македонците во Република Хрватска од-

ржа традиционална средба и другарување во ресторанот »Мадуза«. Под мотото »Тука не е Грција, Тука не е Србија, Тука не е Бугарија, ТУКА Е МАКЕДОНИЈА« (Македонска народна песна) на 7. 5. в сабота нашите сонародници се присетија на незаобиколните мигови од живото и делото на овој великан на современата македонска историја, чии што дело и живот се вткаени во современата македонска држава и траење. За неговиот лик реч одржа потпредседалот на Заедницата г-н д-р Марко Паризовски, а песни од циклусот »ГОЦЕ ВОЈВОДА ВО НАРОДНАТА ПЕСНА« рецитираше Љиљана Димова.

За Македонците надвор од Татковината и денес смело и достоинствено звучат неговите зборови: »Јас го разбираам светот како поле за културно натпреварување меѓу народите« (Г. Делчев) зошто тие се сведоштво на една цивилизација и едно човечко разбирање на светот во кој сеуште владее и нечовештината.

Б.

Hrvatsko-Makedonsko Društvo i Zajednica Makedonaca u Republici Hrvatskoj organizirali su u Europskom domu 12. 4. 1994. g. zanimljivo predavanje Dr Tomislav Premerl:

»BLISKOST STARE MAKEDONSKE ARHITEKTURE I AVANGARDE MODERNE«

Graditeljska baština Makedonije, po riječima dr Premerla, nije samo dokument prošlosti, nego i aktualna prostorna poruka za graditeljsku suvremenost. Prostorne vrijednosti makedonske arhitekture i urbanizma su putokaz budućem novom građenju. One preraštaju lokalne, regionalne, pa i nacionalne okvire. O makedonskoj arhitekturi treba govoriti i označiti joj mjesto u suvremenom arhitektonskom naslijeđu, jer sadrži vrijednosti kojima vrijeme nije granica, vrijednosti na kojima danas možemo učiti.

Zabrinut nad iščezavanjem kulturnih vrijednosti koje danas sve brže gubimo, a da ih nismo pravo niti upoznali, dr Premerl, kao glavni i odgovorni urednik časopisa »Čovjek i prostor« u Zagrebu, uredio je broj koji je posvetio makedonskoj arhitekturi. O njoj je objavljivao stručne priloge u časopisu studenata u Oxfordu, Poletu, Arhitekturi, 15 dana, Vjesniku, Studentskom zboru i Razgledima iz Skopja.

ХРИСТОС ВОСКРЕСЕ!

Македонците од Загреб го прославија Велигден на најдостоен начин – со Утрена Молитва и Богослужба што во црквата Св. Рок ја служеше отец Георги Кацарски. Срцата на луѓето им беа таа мајска ноќ полни со топлина и вера во нов и подобар живот. Многу нашинци дојдоа да ја слушнат Велиг-

денската Богослужба, да си го честитаат меѓусебно Денот на Животот и Радоста Животна што Исус има ја дари на луѓето.

На македонските верници потоа им беше прочитана Посланицата од Архиепископот Охридски и Македонски г.г. Михаил, упатена до сите чеда на Светклиментовата Охридска црква во светот.

ИСТРАЖУВАЊЕ

ГЛИГОРОВ ПРЕД ТУПУРКОВСКИ

Рејтинг-листа на македонските политичари врз основа на најновата анкета на јавното мнение во Македонија.

Кога во Македонија денес — или поточно: оваа пролет 1994. г. — би се одржале претседателски избори мошне убедливо би победил Киро Глигоров. Најновото истражување на македонското јавно мнение, што го извршила агенцијата «Брима», која е специјализирана за таков вид анкети, покажува дека во март годинава сегашниот претседател на Република Македонија би добил најголема доверба и најмала недоверба, 76:15 насто, според групата од 1036 анкетирани испитаници, избрани според познатите истражувачки методи. Во Скопје, добрите познавачи на таквиот вид светски анкети велат дека тоа е највисок «рејтинг» на кој и да е демократски избран шеф на државата во Европа.

Скопскиот дневен весник «Вечер», кој редовно ги објавува резултатите на тоа истражување, во својот кус коментар смета дека така високиот степен на доверба и толку нискиот степен на недоверба на македонските избирачи кон претседателот Глигоров е последица на неговата «мудра, трпелива, вешта и толерантна политика» која Македонија ја «заштити од сите

опасности» и «ја одалечи од воената катастрофа». Меѓутоа, во споредба со претходното истражување, во мај 1993 г., довербата во Глигоров се намалила за два одсто, а недовербата се зголемила за исто толку (78:13). Но, и тоа може да се разбере: во мај минатата година уште беше свежа еуфоријата по примањето на Република Македонија во ОН (на 8 април).

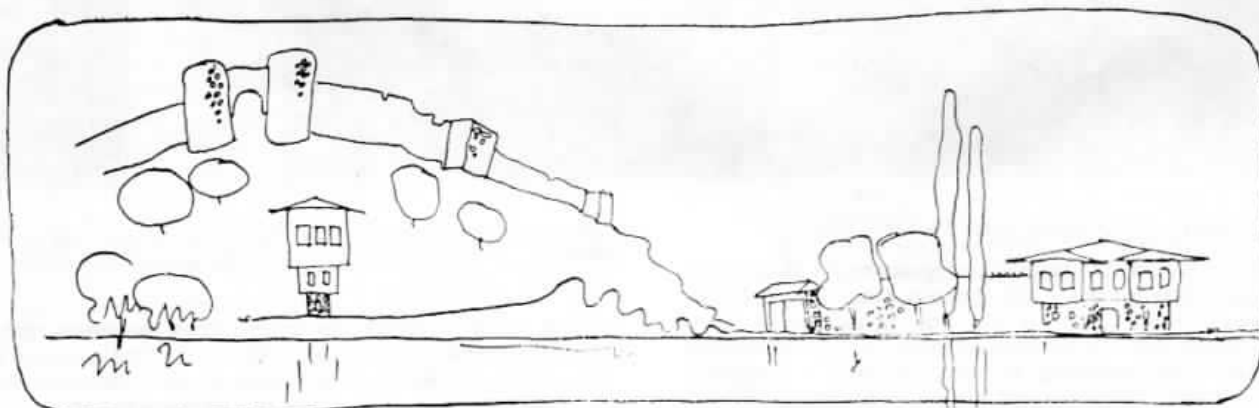
Второто место на рејтинг-листата на политичарите го заземе «Отпишаниот повратник» на македонската политичка сцена, д-р Васил Тупурковски: тој добил 50 насто «доверба», но сепак и дури 36 одсто «недоверба». За него во Скопје се калкулира дека го чека својот момент. Тоа значи дека, познат како «зихераш» и «прагматичар», веројатно нема да се кандидира за претседател на предстојните избори оваа есен, како противкандидат на Глигоров. Меѓутоа, тој себе си се гледа како најсигурен негов наследник кога сегашниот претседател, кој сега веќе има 77 години, ќе се повлече од таа највисока функција. Најновото истражување, второто место и растот на довербата за цели седум одсто за десет месеци веројатно го зацврстуваат верувањето на Тупурковски дека еден (не многу далечен) ден ќе стане претседател на Македонија,

иако врз основа на релативно високот степен на недоверба некои изразуваат сомнение во «популистичката структура» и «демагошката тактика» на неговите политички определби.

На таа рејтинг-листа, која е добивена со споредбено истражување на «довербата» и «недовербата» кон делните македонски политичари, се забележуваат уште две интересни појави. Третото место сосем неочекувано го заземе д-р Љубомир Фрчковски, често напаѓаниот министер за внатрешни работи, чија оставка опозицијата ја по бара повеќе пати досега. Меѓутоа, неговиот рејтинг израснал од мај до март за осум одсто, иако «недовербата» во него се намалила само за еден одсто. Од друга страна, Петар Гошев, социјалдемократскиот «дисидент» (поранешен комунист), оснивач и шеф на Демократската партија, за кого минатото лето се чинеше дека мошне бргу му расне популарноста, сега загубил шест насто од «довербата» и добил дури 11 насто «недоверба» и така паднал на осмо место. Очевидно е дека изборната борба, што во Македонија предстои кон крајот на оваа година, ќе биде интересна и неизвесна.

М. Н.

ПРОДЛАБОЧУВАЊЕ НА ВРСКИТЕ СО МАКЕДОНИЈА

* Денашната МПЦ, која што се темели врз црквата основана од Свети Климент Охридски има долга и бурна историја.

* — Македонците во Загреб го збогатуваат неговиот мозаик на културата и се мост на зближување меѓу Хрватска и Македонија

По повод фирмирањето на Македонската православна црковна општина «Св. Злата Мегленска», во Загреб престојуваше Славе Николовски-Катин, заменик претседател на Републичката комисија за односи со верските заедници, познат преведувач, новинар и публицист од Македонија, како и познавач на прашањата и развојниот пат на македонските иселеници во прекуокеанските и европските земји. По тој повод го замоливме господиот Катин да одговори на неколку прашања за читателите «Македонски глас».

— Каква е улогата на Републиката комисија за односи со верските заедници и која е врската со Македонската православна црква?

Републичката комисија за односи со верските заедници е републички орган на Владата на Република Македонија. Комисијата во целина ги координира врските и односите меѓу Владата и Македонската православна црква, Католичката црква, Исламската заедница, како и другите верски заедници и религиозни групи што постојат во Македонија и со кои се негуваат блиски и конструктивни односи. Што се однесува, пак, во заедничките односи меѓу Комисијата и Македонската православна црква, треба да се нагласи дека тие биле, се и ќе бидат на завидно ниво, а тоа се покажало и докажало во низа случаи. Македонската православна црква има посебна улога во зачувувањето на националниот идентитет, во продолжувањето на духовните традиции и во афирмирање на македонската држава и македонскиот народ во целина. Затоа, Македонската православна црква со новиот Устав на Република Македонија си го доби заслуженото место кое и прилаѓа како национална црква.

— Каква е врската на Комисијата со македонските православни црковни и западноевропските земји?

Македонската православна црква е една од најважните, ако не и најважен фактор во собирањето на

Македонците и значаен чинител во севкупното живеење на македонските заедници во прекуокеанските земји, Австралија, Канада и САД, како и во европските земји. Таа има посебно место во организирањето, особено на духовно, национално, културно-просветно и спортско поле на сите Македонци без разлика од кој дел на Македонија покриваат. За таа цел Комисијата е една од алките на синцирот за продлабочување и проширување на соработката на Македонската држава со тие духовни цркви на Македонците во нивните втори татковини.

— Охридската архиепископија е една од најстарите словенски цркви во Јужна Европа, обновена во лицето на МПЦ и закрепната со волјата и одлуката на македонскиот народ. Кажете ни нешто повеќе за Охридската Архиепископија и за Македонската православна црква?

Денешната Македонска — православна црква, која што се темели врз првата црква основана од Свети Климент Охридски има долга и бурна историја. Таа канонски е оформена во 9 век, а потоа озаконета како Охридска Архиепископија во 10 век. Охридската архиепископија, пак, спаѓа меѓу најстарите словенски цркви. Таа дури постоеше и пред поделбата на христијанството на Источна-православна и Западна-римокатоличка црква во 1054 година. Охридската Архиепископија е плод на историското дело на Свети Климент Охридски, големиот селовенски просветител, учител, филозоф, теолог, преведувач, проповедник, книжевник и чудотворец.

Периодот по неканонското укинување на Охридската архиепископија во 1767 година, па сè до 1967 година, кога Македонската православна црква беше прогласена са автокефална, е пребогат со историски, сигурни факти, со кои се потврдуваат непрекинатите барања за обновување на автокефалноста на Охридската Архиепископија. Стремежите и желбите на македонскиот народ и на свештенството беа поизразени во текот на Втората светска војна. Како резултат на тоа на 21 октомври 1943 година во с. Издеглавје, Охридско, се одржа Првиот свештенски собор. На тој собор беше решено да се прекине со секоја туѓа црковна јурисдикција.

На 4 март 1945 година, во Скопје се одржа Првиот македонски црковно-народен собор, на кој е донесена Резолуцијата за обновување на Охридската Архиепископија, а се постави и барањето за автоке-

Славе Цикловски-Катин

фална црква на православиот македонски народ, кој со прогласувањето на македонската држава и со добивањето на националните, политичките и социјалните слободи, бараше и полна духовна и црковна самостојност.

На Вториот црковно-народен собор што се одржа од 4 до 6 октомври 1958 година, беше решено да се обнови старата Охридска Архиепископија, и таа да носи име Македонска православна црква, која треба да има врховни црковни тела. Тоа, всушност, беше почеток на крајот на борбата на македонското свештенство за своја афирмација и посреќно утре.

Од 17 до 19 јули 1967 година во Охрид се одржа Третиот црковно-народен собор. Тој беше свикан да ја доврши поставената историска задача од македонското православно народ, а тоа беше да ја оцени основаноста и да му даде согласност на Светиот архиерејски синод на Македонската православна црква. Преку овој акт на светиот архиерејски синод, таа се најде меѓу другите православни помесни цркви, на чие чело беше поставен поглаварот на Македонската православна црква, архиепископот Охридски и Македонските, Неговото Блаженство, г.г. Доситеј.

По смртта на Неговото Блаженство г.г. Доситеј во 1981 година, на тронот дојде г.г. Ангелариј, а во 1986 година архиепископот Охридски и Македонски г.г. Гаврил и денес Поглавар на МПЦ е митрополитот Охридски и Македонски Неговото Блаженство г.г. Михаил.

— Вие сте автор на поголем број преводи на македонски и на англиски јазик, а сте автор и на десетина публикации, меѓу кои на книгите «Македонските православни црковни општини во Авс-

тралија, Канада и САД» и на »Македонскиот иселенички печат«. Што всушност содржат овие издања?

Во духовното и културното живеење на македонските иселници во прекуокеанските земји, а и во европските земји, во последните години е евидентен недостигот од еден, макар, глобален преглед од појавата на македонските православни црковни општини до современиот црковен живот на македонските доселеници во САД, Канада и Австралија. Мојата публикација за македонските православни црковни општини, е, всушност, скромен историски преглед и обид за периодизација на македонските православни црковни општини, односно цркви и манастири во прекуокеанските земји. Со овој труд настојувам да се осветли историскиот и развојниот пат на црковните општини поточно да се посочи она место во македонската црковно-национална историја за кое се избориле самите македонски иселеници. Трудот опфаќа подолг временски период, со цел да се направи една таква публикација која го одбележува најважниот период на македонските православни црковни општини и активностите на македонските иселеници во нивните нови средини, во демократските општества на Австралија, Канада и САД.

Публикацијата »Македонски иселенички печат«, пак, го опфаќа иселеничкиот печат, радио и ТВ часовите на македонски јазик од трите континент главно, онаму кај што живеат и работат поголеми англомерации на Македонија-Австралија, Северна Америка (САД и Канада) и Европа и тоа во периодот од 1945 до 1992 година. Во секоја од споменатите земји за период од над четириесет години печатот е застапен со број од околу сто и педесет гласила и четириесеттина радио и ТВ часови. Денес има околу дваесет активни гласила и триесетина радио и ТВ часови. Секако дека и Вашиот весник »Македонски глас« ќе си го најде своето место во една од наредните публикации.

– Какви се Башите впечатоци за Македонците и нивните асоцијации во Загреб?

Навистина сум среќен што ми се укажа обаа прилика да бидам претставник од Република Македонија и да присуствувам на големниот чин: формирање на МПЦО »Св. Злата Мегленска« во Загреб, која покрај другото значи продлабочување на врските меѓу Хрватска и Македонија. Тука се запознав со голем број Македонци, претставници на Црквата, на Заедницата на Македонците во Република Хрватска, на Друштвото Хрватска-Македонија, потоа со бројни претставници на Република Хрватска и на Католичката црква. Сите тие средби ќе ми останат во трајно сеќавање и со трајно сеќа-

вање и со себе ќе понесам убави спомени.

Многу сум задоволен и среќен што видов дека Македонците во Загреб претставуваат силна етничка заедница, особамо со активностите на македонската православна црковна општина каде во иднина ќе се одвиваат голем број активности на духовно, национално и културно-просветно поле.

Верувам сека Македонците прават многу за да го збогатите мозаикот на културата на Загреб и да бидете вистински мост на зближување меѓу Република Хрватска и Република Македонија, за што им сакам среќа со желба за успех и подобра и посреќна иднина, ни рече на крајот господин Славе Николовски-Катин.

Огнен Бојациски

TRIBINA

Brozović o Koneskome

Blaže Koneski

ZAGREB (Hina) — U povodu nedavne smrti akademika **Blaže Koneskog** na Tribini grada Zagreba priredeno je predavanje »Blaže Koneski, otac suvremenoga makedonskog književnog jezika«.

Osvrćući se na znanstveni i pjesnički rad **Blaže Koneskog**, akademik **Dalibor Brozović** istaknuo je da je on iznio golem teret u stvaranju makedonskoga standardnog jezika, koji svoje korijene vuče u radu makedonskih preporoditelja u 19. stoljeću te radu **Krste Misirkova**. Brozović je naveo da je Koneski za makedonsku kulturu ono što je u pjesništvu **Dante** u talijanskoj, **Puškin** u ruskoj ili **Prešern** u slovenskoj. Govoreći o makedonskomu književnom jeziku, Brozović je istaknuo da je taj jezik sin-teza svega najboljeg u makedonskoj naciji.

СОЛИДНИ ТЕМЕЛИ ЗА ПОБОГАТА АКТИВНОСТ

Риека, (март) Македонското културно друштво »Илинден« во почетокот на март одржа редовно годишно собрание. Претседателот на Друштвото г. Михаило Давчевски во освртот за минатогодишните активности и плановите за 1994. г. истакна дека благодарјеки на искажаниот ентузијазам и доброволност постигнатите се добри резултати, и токму тие се темел за идна побогата и разновидна активност не само во Риека туку и во целата Приморско-горанска жупанија.

Друштвото на ова годишно собрание изврши и извесни статутарни подобрувања, како неопходност за негово поцелосно вклопување како во жупанијата така и во Заедницата на Македонците во Република Хрватска, што секако ќе може да даде и нов квалитет во работата. Оформен е и Суд на честа како и донесени финансиските планови за наредната година.

Во работата на Годишното собрание учествуваа и гости од Друштвото на Македонците и пријатели на Македонија од Сплит и Заедницата на Македонците од Загреб со претседателот д-р Никола Гроздановски и членовите на Управниот одбор д-р Марко Паризовски и секретарот Ангеле Упевче.

За придонесе во афирмација на Друштвото и залагање во остварените планови и обврски на своите соработници и потпорни членови доделени им се Благодарници: на риечкото Поглаварство, Жупанијската комора, Месната заедница »Брајда«, РО »Метал« – Опатија, г-жа и г-н Мира и Светолик Давчевски, трговското претпријатие »Нилком« – Риека, на еден од најстарите членови на Друштвото г-н Томе Марисинки, потоа посмртно на г-н Мишко Стојановски, еден од иницијаторите за создавање на Друштвото, мешовитиот хор »Јека Приморја« и други. На Годишното Собрание со особено задоволство му беше врачена Благодарница и на г-н и д-р Горан Калогера за придонес и афирмација на Заедницата на Македонците во Хрватска.

B. Настески

ЧЕКОР ОД ИЛЈАДА МИЉИ

Македонската држава или државност не е родена под астролошкиот знак на овенот. Всушност, и не се знае точно кој е нејзиниот роден ден. Но, ако ја почитуваме неодамнешната одлука на Собранието на Република Македонија Илинден да се прогласи за единствен македонски национален и државен празник, тогаш како официјален роден ден треба да се смета 2 август. Тоа значи дека македонската држава е родена во знак на лавот (зар е тогаш чудно што многу Македонци токму «царот на животните» го сметаат како свој национален и државен симбол?).

Тоа исто така значи дека македонската држава лето во, на Илинден 1994. г., ќе ја одбележи 50 годишната од Првото заседание на АСНОМ во манастирот Св. Прохор Пчински, половина век од своето постоење. Тој датум, во континуитет со Илинденското востание и Крушевската република од 2 август 1903. г., со златни букви и трајно запишан во историјата на македонскиот народ. Но, ако е сето тоа така и ако лавот, симболично речено, ја одбележува нашата судбина, потребно е да се забележи дека и периодот на владеењето на овенот (21 март – 20 април), барем последните две години, е среќен за младата Република Македонија.

А тоа и симболично ја покажува божјата правда: овновите и овците играле важна роља низ историјата и животот на македонскиот човек. Да се потсетиме: на 8 април 1933 г., токму под знакот на овенот, Република Македонија стана 181 членка на Обединетите нации (ОН) и така се вклучи како рамноправен член на меѓународната заедница. Сега, една година по тој настан, сосема е јасно: денот кога Генералното собрание на ОН ја изгласа таа одлука останува како уште еден голем историски датум за Македонија.

Сега може да се каже: влегувањето во ОН е огромен историски чекор напред кон афирмацијата на Македонија како субјект на меѓународните односи. Тоа е всушност «чекор од илјада милји», како изјави претседателот Глигоров, со кој светското семејството на големи и мали нации таа млада држава од балканскиот југ ја прифати како свое чедо. Многу значаен ни се чини фактот дека амбасадорите на дотогаш незапамтен број 67 членки на ОН практично стојеа во ред за да стигнат, само за 24 часа, како спонзори да ја потпишат резолуцијата за приемот на Македонија!

Тој податок ни го изнесен г-н Стево Црвенковски, министерот за односи со странство, кој уште ни кажа: «Самиот прием на Република Македонија во членството на ОН е фактичка потврда на независноста на таа држава. До тој момент, речиси сите шпекулации околу нејзи-

Михаило Ничота

ната иднина без можни. Од тој момент, кога станавме полноправна членка на ОН, сите сие шпекулации се прекинати.» Инаку, министерот Црвенковски повеќе од еден месец, во март 1993, предстојуваше во Њујорк, каде во безброј тивки контакти со многу дипломати го «читаше патот» и ги «отвараша вратите» пред Македонија.

Кога веќе зборуваме за «среќниот овен», треба да забележиме нешто што речиси малку се знае. Тој процес фактички започна точно една година порано, на 13 април 1992 г., со оставката на грчкиот министер за надворешни работи Самарас кој беше мошне тврд, арогантен и агресивен противник на Македонија, на нејзиното име и знаме. Седум дена подоцна, на 20 април во Лисабон, министрите на «дванаестмината» прв пат сериозно почнаа да разговараат за признавањето на Република Македонија: очевидно, Грција станала попустлива. Значи пак под сретниот знак на овенот!

Но, премиерот Митцотакис, соочен со блискоста на изборите во Грција, пак го заостри својот став. Грчкиот отпор влијаеше и врз гласањето на 8 април: македонската држава беше примена во ОН под «привременото», несреќно и несретно име «поранешна југословенска република Македонија» (ПЈРМ, англиска скратеница FYROM), а нејзиното црвено знаме со жолто сонце со 16 крака не се завиори пред Стаклената палата во Њујорк. Првиот важен настан беше доаѓањето, кон крајот на јуни, на американски те војници во состав на нордијскиот одред на УНПРОФОР, а нивната мисија е наречена – «превентивна дипломатија». Денес во Македонија има веќе околу 500 униформирани и вооружени Американци кои ја «чуваат» границата кон

Србија, Косово и Албанија. Вториот историски датум е 5 декември 1993: на Црковно-народниот собор во Охрид е избран со мнозинство гласови новиот Архиепископ Охридски и Македонски, г.г. Михаил. Во Скопје велат: избран е прав човек, на право место, во прав момент.

Меѓутоа, позитивните ефекти од приемот во ОН толку се очевидни што речиси никој повеќе не обрнува внимание на тоа «формално име». Денес Македонија е членка на сите 26 специјализирани организации и агенции на ОН, како и на најважните меѓународни финансиски институции, од кои веќе добива доларски «инјекции», и има целосни дипломатски односи со над 30 земји, меѓу кои и со седум членки на ЕУ, а уште околу 40 земји се имаат изјаснето за нејзиното формално признавање.

Затоа може да се каже дека македонската година, што започна на 8 април 1993 и следеше по тој «златен» датум, беше среќна и берикетна, или накусо – «златна година». Во неа имаше уште два-три историски датуми кои, по приемот во УН, ја зацврстија Република Македонија како суверена и самостојна држава, како и нејзината меѓународна положба, и – што е можеби најважно – мошне ги одалечија големите опасности, каква што е пред се војната, кои како Дамоклов меч висеа над Македонија.

Сега е сигурно дека Македонија денес ја водат двајца мудри и харизматски водачи – световниот претседател Киро Глигоров и верскиот Архиепископ г.г. Михаил. Имено, сегашната мирна ситуација во Македонија е резултат на трпеливата, мудра, претпазлива и толерантна политика на претседателот Глигоров, кој со неа стекна голем углед и почитување во светот. Таа успешна политика во некои кругови веќе е дефинирана како – «веле-слалом на Киро Глигоров». Од друга страна, се смета дека Архиепископот г.г. Михаил, со своето големо искуство и авторитет, способен е да го воспостави единството во МПЦ.

Единственото сериозно петно во таа успешна година, што ја загрозува цврстата меѓународна положба на Македонија и ги загрижува Македонците, е ирационалната, вонвременска и тврдоглава политика на Атина која инсистира на промената на името, знамето и делови од Уставот. Таа политика го достигна својот врв со одлуката на владата ма Андреас Паландреу, победникот на октомвриските избори, од 16 февруари да воведе целосен ембарго кон Македонија, која што трпи големи штети. Сега предстои време на долги «филигрански» дипломатски игри со притисоци и закани. Но, премиерот г. Бранко Црвенковски јасно кажа: «Ние мора да издржиме, зашто алтернативата е да изгубиме сè, дури и нашиот идентитет!»

Prometna revalorizacija Makedonije, ili »makedonske jabuke« kako se popularno naziva ovaj prostor na pomolu je i to veoma ubrzano. Nekadašnji inozemni ulagači i domaći graditelji pruge Priština – Skopje Solun i Bitola – Solun (austroougarske firme i kapital u suradnji s francusko-njemačkim bankama i korporacijama) mogu opet trljati ruke! Južni Balkan ima šanse da otvori paralelne pravce liniji Morava – Vardar od čega će imati ne samo Makedonija već i svi njeni susjedi puno koristi.

Razmišljanja o prometnoj valorizaciji i revalorizaciji ovog prostora nisu nikad prestala neovisno od režima i sistema. Pitanje je bilo samo ima li dovoljno interesa i kapitala kod susjeda jer sama Makedonija, nekad nije ni mogla, a danas može ali nije dovoljno jaka da bi ovaj teret podnjela.

U okviru ukupne revalorizacije europskog jugoistoka već izvjesno razdoblje traju ekspertne procjene i radovi na proširivanju i izgradnji cestovnog i željezničkog prometa koji bi daleko kvalitetnije i funkcionalnije povezivao Varnu i Sofiju s Skopjem odnosno Elbasanom, Valonom i Dračom. Jedan od najvećih zidova-prometna blokada Makedonije – hladnoga i bipolarnoga rata, s ovim projektom i njegovom realizacijom može srušiti mnoge povijesne barijere i otvoriti početak novog života.

Kakva je situacija? Bugarska ima izuzetno kvalitetan željeznički promet i sredstva. Od Sofije za nekoliko sati ste do Varne i Burgasa na Crnom moru, a da ne govorimo o pravcu Sofija–Istanbul. Na zapadu od Sofije postoje dva pravca: Sofija–Niš i Sofija–Čustendil odnosno dalje prema jugu: Solun. Bugari su u više navrata unatrag postavljali pitanje i mogućnost izgradnje pruge Čustendil–Kumanovo–Skopje međutim nikad se nije seriozno sjelo za sto i još manje krenulo u realizaciju projekta. Uvijek su se čekala bolja vremena iako je poznato da su za vrijeme II SR, Bugari trasirali teren Čustendil–Kriva Palanka za izgradnju pruge. S prestankom rata nestale su i ambicije da se ovaj pravac realizira.

Albanija danas ima pruge Valona–Elbasan–Tirana–Drač, odnosno Tirana–Skadar–Podgorica (Crna Gora) i sigurno je da će joj u budućnosti trebati još dva pravca: Elbasan–Kičevo–Skopje odnosno Tirana–Prizren–Priština. Sada albanski eksperti sudjeluju u projekciji trase: Valona–Elbasan–Čafasan–Kičevo–Skopje odnosno prema Varni i Burgasu. S albanske strane pruga je izgrađena na dva kilometra od albansko-makedonske granice, što znači da bi sada bio red da Makedonija produži trasu do Kičeva (65 km) jer od Kičeva nadalje funkcionira pruga normalnog kolosjeka za sve pravce preko Skopja.

Međunarodna ekspertna grupa (Albanija, Makedonija i Bugarska) završila je nedavno radom u Sofiji projekt transbalkanske prometnice i pruge na relaciji Varna–Sofija–Skopje–Drač koja bi za pet godina trebala biti puštena u promet. Radi se o staroj ideji koja se sada na zahtjev EZ-a i njenih institucija (Europska prometna federacija) veoma precizno i konkretno razradila u svim aspektima njene buduće realizacije.

Na željezničkoj trasi ovoga pravca treba izgraditi svega oko 110 km (65 km kroz Makedoniju i 55 km Čustendil–Kumanovo) te obnoviti i rekonstruirati oko 300 km pruge, najviše kroz Albaniju i Makedoniju. Prema proračunima putovanje ovom trasom od Crnog do Jadranskog mora trajalo bi oko 14 sati. Ekspertna grupa je isto tako ponudila i cestovni pravac istom trasom čime bi se crnomorski baseni povezali s albanskim lukama i time bi »makedonska jabuka« bila prometno maksimalno revalorizirana na pravcima Istok – Zapad i Sever – Jug.

Makedonija bi morala tragom ovog projekta izgraditi i trasu Beljakovci–Gueševo (Makedonsko-bugarska granica) u duljini od 55 km čime bi se povezali Skopje–Čustendil.

Eksperti predviđaju da će putovanje ovom transbalkanskom prugom trajati od Varne do Drača oko 14 sati, što i

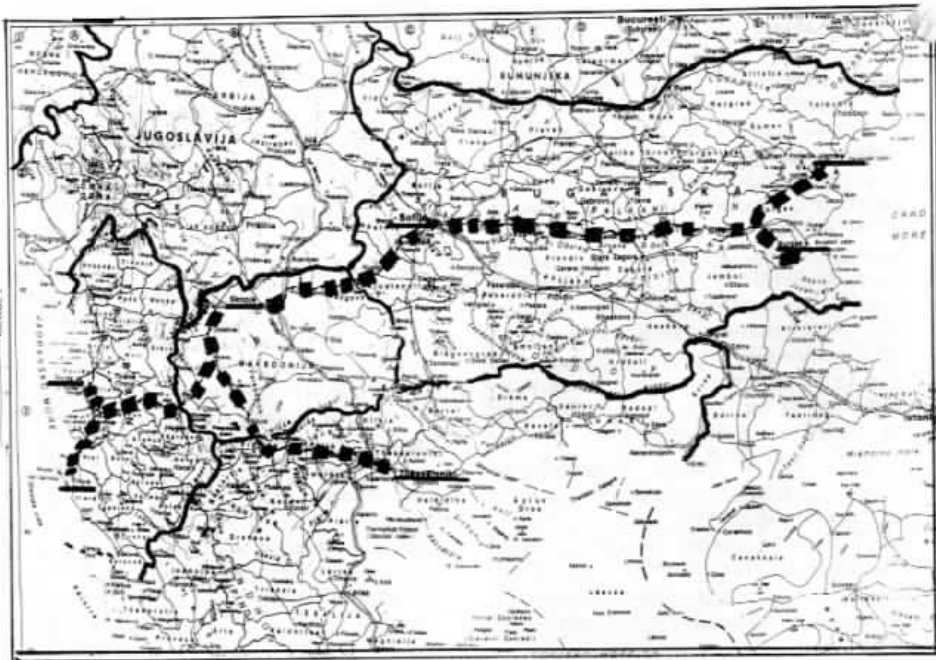
nije puno. Međutim oni imaju i drugi alternativni pravac koji je kraći za 110 km – brdovitog Balkana i on bi mogao ići u realizaciju paralelno sa prvim jer ne zahtjeva veće investicije a nadovezuje se na prvi pravac s neznatnim korekcijama u trasama. Velika prednost drugog pravca je što vrijeme trajanja putovanja smanjuje za skoro 30% sati.

Paralelno s ovim projektom u izradi je i drugi a to je cestovna revalorizacija ukupnog prostora i povezivanje s susjedima. Radi se o cestovnim pravcima Drač–Elbasan–Čafasan (150 km), zatim Drač–Burel–Blat (albansko-makedonska granica) 175 km koji bi se zatim nadovezali na pravce Kičevo–Tetovo–Skopje–Kumanovo–Kriva Palanka (302 km) prema Bugarskoj, odnosno Čafasan–Ohrid–Bitola–Prilep–Veles–Štip–Delčevo–Bugarska i poseban odvojak Štip–Radoviš–Strumica bugarska granica.

Za realizaciju ova dva projekta s alternativama i varijantama predviđena je angažiranje ino-kredita i koncesija. Uz angažman vlastitih sredstava triju država smatra se da bi putem koncesija bilo najefikasnije i najbrže izgraditi ovu prometnicu jer bi ona vrlo brzo pokazala mnoge svoje prednosti a osobito kroz povezivanje Varne i Burgasa s ostalim crnomorskim lukama i gospodarskim basenima s jedne strane i albanske like i basene s južnotalijanskim, što bi mnogome oživilo ukupan ekonomski i gospodarski promet i tokove u čitavom regionu. Time bi se pridonijelo i aktiviranju Grčke da obnovi svoje planove o prometnoj valorizaciji Epira odnosno mogućoj izgradnji novih trasa na pravcima Janina–Drač i središnja Grčka–Bitola, odnosno izgradnje paralelnog cestovnog pravca Lerin–Trikala do Peloponesa.

Očito je da se nešto na Balkanu kreće. Treba mu dati poticaj i potporu da živi i pridonosi boljem protokolu ljudi, ideja i dobara.

Ognjen Bojadžiski

Хронологија

15 февруари: Австралија ја призна Македонија под нејзиното привремено име. Воспоставувањето на целосни дипломатско-конзуларни односи се условува со неистакнување на македонското знаме пред нашето представништво во таа земја

21 февруари: Починува серијата пожари – во Престон, предградие во Мелбурн, запалена македонската црква «Света Недела», Фрлен е «молотов коктел» и врз црквата «Свети Димитрија» во предградието Спрингвеј Бомба и во културниот клуб на нашите сонародници од Мелбурн «Македонска куќа». Премиерот на Викторија Џеф Кенет изјавува дека сторители, по се изгледа, се Грци

23 февруари: Истрелани шест куршути но излогот на Македонциот добротворен одбор во Мелбурн

3 март: Премиерот на Викторија Кенет, на митинг пред 70.000 Грци, извикува: Со признавањето на БЈРМ, Австралија ги предаде грчките интереси

4 март: Пожар во фабриката за мебел на нашиот бизнисмен Миле Вршковски и во неговиот семеен дом. Вкупната штета преку половина милион долари

5 март: Изгоре осумдесетгодишната Македонската христијанска црква, собиралиште на македонските протестанти

6 март: Судири меѓу грчките и македонските навивачи низ австралиските фудбалски терени

8 март: Средба меѓу лидерите на македонските и грчките заедници во Австралија. Осудено насилството и упатен повик за мир

9 март: Обид за подметнување пожар во најстарата македонска православна црква во дијаспората «Свети Горѓи»

11 март: Најави за бомбардирање на македонските цркви и во Перт, Западна Австралија. Средба меѓу представниците на австралиските Грци со водечките политичари на петтиот континент, премиерот Пол Китинг, министерот за надворешни работи Гарет Еванс и федералниот министер за етнички прашања и емиграција Ник Болкус, инаку етнички Грк

12 март: Австралискиот премиер Пол Китинг најавува, дополнителни мерки за воспоставување целосни дипломатски односи со Македонија. Веднаш потоа, СiBiCi-радио од Сиднеј јавува: Австралиската влада планира нашите сонародници во иднина да ги ословува како «славомакедонци», Македонската заедница најавува демонстрации и жалба пред Обединетите нации

Македонија е Македонија

Поглаварот на Македонската православна црква, Архиепископот Охридски и Македонски г.г. Михаил по повод настаните во Австралија:

Јас Грците ги осудувам за тоа што го прават тука. Но, за тоа што е направено во Австралија ја осудувам и австралиската влада, бидејќи таа е навистина земја која има мултикултурна ориентација. Со кое право тие ја прекрстуваат дела една нација? Нашите луѓе Македонци се викале со векови. И сметам дека австралиската влада направила голема грешка и таа грешка што побргу треба да се поправи. А јас верувам дека тие луѓе ќе разберат дека направиле голема грешка и не треба да дозволат балканските проблеми да се пренесуваат таму.

Грците прават исти грешки и во Америка и насекаде каде што живеат, но јас сметам дека ако тамошните влади ги послушаат Грците, тогаш прават сопствени грешки.

13 март: Владата на Македонија е огорчена и загрижена, Барање за расветлување на бројните пожари и казнување на винобниците. Истовремено, масовни демонстрации на австраличиските Македонците – отфрлена намерата нивното име во иднина да биде «славомакедонци»

15 март: Официјална нота на Министерството за односи со странство: Најавениот чин на Владата на Австралија е дискриминаторски и директно ги пренесува балканските конфликти на австралиска почва

Еднаш засекогаш треба да разбере светот дека Грција е навистина земја која во последно време се однесува како некое разгалено дете на светот. Но, сè повеќе зрее мислењето дека е близу денот кога треба да се проговори отворено – што е Грција – што е Македонија! Грција е Грција. Тие ја викаат Македонија северна Грција. Од кога сега Грција стана тоа што сме ние.

Македонија е Македонија. Се знае. Македонија за време на Турците била една целина и имало многу Македонци. А Грците иследува Македонци. Иселуваа на бранови. Само во 1922 година, на пример, иселија 600.000 Македонци во Бугарија за да им направат место на Маџирите што доаѓаа од Мала Азија, по грчко-турската војна.

А што да кажеме за децата бегалци? Што да кажеме за безброј наши луѓе кои отидоа во Америка, во Канада, во Австралија, гонети од Грците? И сметам дека ова навистина треба да се знае во светот. Ние најостро протестираме против тоа, Грците треба да престанат со таквата политика која нема никакви аргументи.

Ние сме широки, имаме разбирања и голема толеранција. Но, сигурни сме дека еден ден ако влезе во Европа, односно и Европа ако дојде кај нас, ако биде Европа без граници, тогаш ќе се поправи старата грешка. Така вели една поговорка: «Птиците од ист вид се собираат заедно». Тогаш ќе се соберат Македонците и од тој дел и од пиринскиот при мајката земја, мајката татковина.

Македонски гардист

BLAŽENIK RIJEČI

Piše: Mr. B. Pavlovski

Neizvjesno je zboriti o smrti pjesnikovo-voj jer je ona samo jedan od znakova u univerzalnoj mreži značenja koja se zbrajaju u opusu čija je egzistencijalna vertikala fizički prekinuta odlaskom u beskraj nade kojim započinje budućnost duhovnog promišljanja njegovih brojnih artefakata koji su povijesnih ve-ličina.

Blaže se Koneski samo povukao spokojna koraka i dostojanstvom ovjenčana čela u najveću od svih samoća, onu nepovratnu, koju je slutio godinama, svjedočeći o njoj stihovima: »Sve je predviđeno – mi odlazimo, a zemlja ostaje.«

Mogao je to zapisati u »Poslanju« iz 1987., prepun životnog iskustva i mudrosti, razornih samospoznaja u kojima nisu vladali emocionalni zanosi i sumnje iskazane tvrdnjom iz »Vija«: »nemam snage da se vinem do tebe« u kojem odriče izravan odgovor na esencijalno pitanje: do koga? do čega?

Ta drastična konstatacija vrelo je mnogih pitanja čije smo odgovore godinama odgonetavali u »mreži neuhvatljivoga« – u njegovoj poeziji. A ona nam je uzvraćala obiljem estetskih, etičkih i povijesnih spoznaja koje su u najboljim primjerima koračale rubnim prostorom, onim iza fizike, onim što je između zbilje i izmašanog, života i onostranosti, racionalnog i emocionalnog, onim prostorom u kojem je obitalo kolektivno pamćenje što je sačuvalo sadržaj predanja, legende, strukturu mita, značenja mudrih riječi, cio jedan život koji je poezijom postajao još stvarniji i od same stvarnosti kojoj je dao izraz upravo prepoznavanjem riječi.

Cio život posvetio je Blaže Koneski gigantskom projektu oblikovanja riječi na brojnim razinama: gramatičkoj, pra-

vopisnoj, rječničkoj, znanstvenoj i književnoj, da bi učvrstio temelje krhke nacionalne povijesti i kulture. Bio je neka vrsta svećenika riječi koji s najodmjerenijom pomnjom prinosi na oltar nacionalne kulture darove svog nadahnuća, znanja i talenta. Preobražavao je bujice u veličanstvenu rijeku skladnih obala i matice bogate značenjima. Postao je posvećenik riječi jezika, Makedonskoga, kojim je utrtr trag jednog cijelog kulturnog korpusa pred više od jedanaest stoljeća. Upisao je svoje ime na najsvetiju od svih lista makedonske povijesti, na onu u kojoj zatičemo Kirila i Metodija, Konstantina Miladinova i Koču Racina. Izuzetnom radnom energijom i lucidnošću, stvorio je opus zadržavajući vrijednosti u okvirima makedonske nacionalne kulture.

A počeo je skromno u 1939. s prvim pjesničkim pokušajima i nastavio poemom »Most« (1945) za kojom su slijedile brojne zbirke i izbori poezije među kojima će »Vežilja« (Vežilka, 1955), »Zapisi« (1974), »Stare i nove pjesme« (Stari i novi pesni, 1979), »Česme« (Česmi, 1984) i »Poslanje« (Poslanie, 1987), kao i poneke pjesme iz nespomenutih zbirki, zračiti naročitom stvaralačkom energijom i književnopovijesnim značenjem u okvirima suvremene makedonske književnosti.

Ima u njegovom pjesništvu himničnog radovanja slobodi koja će se krajem pedesetih godina tematski preoblikovati u odmjerena promišljanja povijesti i povijesnog. Bit će to poetička slutnja na crti eliotovskog traganja za sintezom tradicionalnog i zbiljskog koja podrazumijeva oblikovanje modernim pjesničkim govorom. Temeljno poetičko pitanje Blaže je Koneski postavio, ne samo sebi već cjelokupnoj makedonskoj poeziji, u Vežilji iz 1955. godine, retorički se upitavši »kako da se rodi / prosta i stroga makedonska pjesma«, znajući da su odgovori u prepoznavanju nacionalnih korijena i oblikovanju modernoga pjesničkog diskursa. Puni smisao svojim poetičkim odgovorima dat će u ciklusu poema iz 1961. godine naslovljenom po »Sterni«, a poznatom i po Oduzimanju snage i Bolen Dojčinu kojima se kasnije pridružio i Markov manastir (1965). Bio je to koprnikanski obrat makedonske poezije jer se Blaže Koneski nije poveo za učestalom mitologizacijskim tumačenjem povijesne slike svijeta, već je demitologizirao mitsku stvarnost, promišljeno je dovevši na mjeru svih stvari – čovjeka. I bez obzira na takav idejno-tematski tretman u njima slutimo duboke korijene kolektivnoga pamćenja odnjegovanog na predanju i legendi, onaj vrsti tradicije koja je usmenonarodna. Pjesnikov racionalni odnos prema povijesnosti i svemu onom što se u njoj nastoji ideologizirati nacionalnim atributima, otklonjen je postupkom simbolizacije koja ima svrhu postizanja konteksta svestremenosti i sveprostornosti. To nije podlijezanje nacionalnim mitovima, već mudar govor o prepoznatim istinama običnog, svagdanjeg, sasvim ljudski prolaznog. Povijest je prepoznao u slikama arhetipova koji emani-

raju simbole modernim pjesničkim diskursom. Pjesnički izraz slikovite imostacije amalgamiran je lucidnim misaonim promišljanjima u višesložnoj koordinatnoj mreži arhetipičnih tema i modernoga poetskog govora u kojem je simbolički ispred metaforičkog sustava izražavanja.

Od »Vežilke« do »Sterne«, u tom kratkom vremenskom intervalu, inicirana je poetika na kojoj se temelji pjevanje one »generacije« koja je »potpisala« manifest Radovana Pavlovskog i Bogomila Duzela »Epsko na glasanje« (1960). A sam je Koneski pripadao formalno prethodnoj, tzv. prvoj, ali i svim »generacijama« makedonskih pjesnika!

Nikada nije sustao. Samo bi uzimao predah. Jedan od dužih protegao se od »Vežilke« / »Sterne« do »Zapisa« (1974). Bio je nužan i plodonosan. Nužan da bi se promislilo pjesnički trenutak, a plodonosan jer je uslijedila zbirka drastične osobne vivisekcije. Skalpelom je ispisao najuzbudljivije psihograme ljudske slojevitosti u kojoj obitavaju uvijek zaprepašujućim neotkriveni protori svjesnoga, podsvjesnoga i nesvjesnoga. Upustio se u samoanalize do onih granica na kojima se osjeća bol »duše«. Gotovo ih je tegobno istraživati jer su pogubno svjedočanstvo samozatajnosti osobnoga bola, koji u času stvaralačkog otkrivanja nalikuju razornoj i sveuništavajućoj eksploziji nuklearne bombe. Te su pjesme mračni bljeskovi pjesnikove osobnosti. Nije to mimeza života, jer to je sam život pjesme.

Iskušavši tradicionalne prozodijske oblike »strogih« i »prostih« pjesama, prihvatio je slobodni stih te se opredijelio za pjesničku minijaturu i pjesmu u prozi da bi mogao skladnije definirati novootkrivene ritmove svojih genetskih kodova. Njegove su pjesme formalno savršene u klasičnom smislu jer su slijed logičkih premisa i zaključka – poante izuzetne ekspresivne energije značenja. Sentencioznost je djelomice iskaz znanstveničkog diskurs koji žudi za definicijskim strukturiranjem fragmentarnih fenomena u pjesmu–ideju–poruku.

U »Zapisima«, ali i »Česmama« i »Poslanju«, Blaže je Koneski kroničar osobnoga života, autobiograf koji se izražava stihovima, zagledan u sama sebe, u sve osobne vrtloge u kojima prepoznaje radovanje životu, stvaralaštvu, uživanje života, ali i sumnje u svijet koji ga okružuje, u ljubav, ženu, da bi stigao do velike teme svoje poezije: samoće. To su pjesme koje pjevaju život i smrt, ispisujući pjesnički dramu kao potragu za radnjom života. I taj Koneski mi je najbliži, najstvarniji, onako distanciran od propitkivanja povijesti, a zagledan u »Tri krupne žene«, prepun pitanja pred »Ljubavnicom«, nujan u »Nepoznatoj« kojoj ispisuje heineovske minijature o iskrenosti, nježnosti i odlučnosti, da bismo na drugom mjestu shvatili kako više od žene voli »dijete zaspalo kraj jezera«. I majku. Možda oca!

ПРИЛОГ

NADBISKUPSKI DUHOVNI STOL
 ZAGREB

41001 Zagreb 22. II. 1993.
 Kaptol 21, 50 503
 Telefon: (041) 272-268, 275-132
 Faks: (041) 271-306

СВЕТИ АРХИЕРЕЈСКИ СИНОД
 Бр. 448
 Др. 42 19 93
 СКОПЈЕ

3732/1993.

Zajednica Makedonaca u Republici Hrvatskoj
 Inicijativni Odbor za utemeljenje Makedonske
 crkvene Općine

Z a g r e b - Preradovičeva 17

Vaš dopis od 12. studeni 1993. ovdje je saoprimljen i iznesen na našoj konzi-
 storijalnoj sjednici pod predsjedanjem uozoritog Nadbiskupa Kardinala.

Gospodin Nadbiskup Vašoj novoj Makedonskoj crkvenoj Općini, koju kánite
 osnovati, dozvoljava da se prigodom osnivanja Crkvene Općine održi bogo-
 služba u crkvi Svetog Roka na Rokovem šetalištu te da se i kasnije u toj
 crkvi održava redovito mjesečna bogoslužba.

Nejka Gospodin blagoslovi Vašu namenu, da nova Crkvena Općina bude na du-
 hovnu kárist i dobro Vaših vjernika.

Uz poštovanje i pozdrav u Gospodinu

Biskup i Generalni Vikar:
Mr. Auro Roksá

ПРЕТСЕДАТЕЛ НА СВЕТНОТ АРХИЕРЕЈСКИ СИНОД
 АРХИЕПИСКОП ОХРИДСКИ И МАКЕДОНСКИ

+ *Михаил*

Основана МПЦО Св. Злата Ме-
 гленска во Загреб:

ДУХОВНО БОГАТЕЊЕ

- БЛАГОДАРЕЈКИ НА ЦРКОВ-
 НИТЕ И ДРЖАВНИТЕ ВЛАСТИ НА
 РЕПУБЛИКА ХРВАТСКА И РЕПУ-
 БЛИКА МАКЕДОНИЈА СОЗДАДЕНА
 МПЦО ВО ЗАГРЕБ

- СВЕЧАНА БОГОСЛУЖБА ВО
 ЦРКВАТА СВ. РОК СЛУЖЕА ПРОФ.
 Д-Р А. МУСТЕНИКОВ И И ПРОТО-
 ГАКОНОТ АЛЕКСАНДАР ЦАНДОВ-
 СКИ

- ДЕЛЕГАЦИЈА НА МПЦ И РЕПУ-
 БЛИКА МАКЕДОНИЈА ПРИМЕНА
 КАЈ ДЕКАНОТ НА КАТОЛИЧКО-
 ТЕОЛОШКИОТ ФАКУЛТЕТ Д-Р ЈУ-
 РАЈ КОЛАРИК

Декемврискиот врнежлив ден (11.
 12. 1993 г) не би поколеба нашите
 сонародници да земат активно учес-
 тво во оснивачкото собрание на
 Македонската православна црковна
 општина во Загреб што се одржа во
 Музејот Мимара.

По неколкумесечни обемни подго-
 товки што ги изврши Иницијатив-
 ниот одбор за создавање македон-
 ска црковна општина во Загреб,
 оснивачкото собрание можеше да
 ги удри темелите на идното духовно

збогатување и трајно опстојување
 во Загреб и Хрватска. Жедта навис-
 тина предизвика врток одушеву-
 вање и себепрепознавање. Особено
 што пак меѓу нас беш проф. д-р А.
 Мустеников, нашиот отец кој одр-
 ржа прва Богослужба на македон-
 ски јазик во Загреб за Денот на Св.
 Кирил и Методиј. Многумина поса-
 каа да го поздрават овој пат во при-
 дружба со протоѓаконот Алексан-
 дар Цандовски, шеф на кабинетот
 и личен секретар на Архиепископот
 г. г. Михаил Охридски и Македон-
 ски, како и заменикот претседател
 на Комисијата за односи со вер-
 ските зедници на Македонија г.
 Славе Николовски-Катин.

Отворајќи го оснивачкото Собра-
 ние г. проф. Д-р Тома Прошев,
 претседател на Иницијативниот од-
 бор топло и средечно ги поздравил
 гостите: помошниот бискуп за-
 гребски, г. Гуро Кокша, гл. уред-
 ник на ИКА (Информативната като-
 личка Агенција г. протојереј ста-
 врофор Живко Кустик, г. Креши-
 мир Миколчиќ, генерален секретар
 на Матицата Хрватска како и сите
 нашинци и сонародници.

По изборот на работното Предсе-
 тателство, и телата за нормална ра-
 бота на Собранието, за значењето

на овој чин и втемелувањето на
 Македонска црковна општина во
 Загреб воведен збор одржа проф.
 д-р Тома Прошев. Слово за Св.
 Климент и Наум Охридски имаше
 проф. Огнен Бојаџиски.

Собранието потоа ги избра управ-
 ните органи и тела на првата Маке-
 донска православна црковна оп-
 штина во Загреб и тоа: за претседа-
 тел на Црковната општина г.
 проф. д-р Тома Прошев, за секре-
 тар проф. Огнен Бојаџиски а за
 членови на Управниот одбор: г.
 Андонов Иван, г. Атанасов Коста-
 дин, г-жица Веселинка Анчевска,
 г. д-р Никола Гроздановски, г.
 Красое Ристовски, г. Михајло Ни-
 чота, г. Стефановски Трајан, како
 и три члена на Контролниот од-
 бор за чиј претседател е избран
 г. Драган Китановски.

Предлогот за име на Црковната
 општина го образложи проф. Огнен
 Бојаџиски, при што соборјаните
 истакнаа и други можности но бидеј
 ко се работи за жена-маченица, на-
 полно се согласија црковната оп-
 штина да го носи името Св. Злата
 Мегленска.

Од името на гостите меѓу првите
 Соборот го поздравил г. Славе Ни-

коловски-Катин, потоа проф. д-р А. Мустеников, а Одлуката за создавање на МПЦО во Загреб како еден од првите потпишани акти на новиот поглавар на МПЦ г. Н. Б. Михаил ја прочита протоѓаконот Александар Цандовски. Во името на домаќините **Соборот го поздравил бискупот Гуро Кокша** кој ја истакна потребата од постојан отворен и екуменски дијалог меѓу христијаните кај јужните словени а особено меѓу ортодоксните и Ватикан, како и г. **Крешимир Миколчиќ** генерален тајник (секретар) на Матицата Хрватска, кој евоцираше топли спомени од своите средби со Македонија.

Беа прочитани и неколку поздравни телеграми од нашите парохии во Европа како и САД.

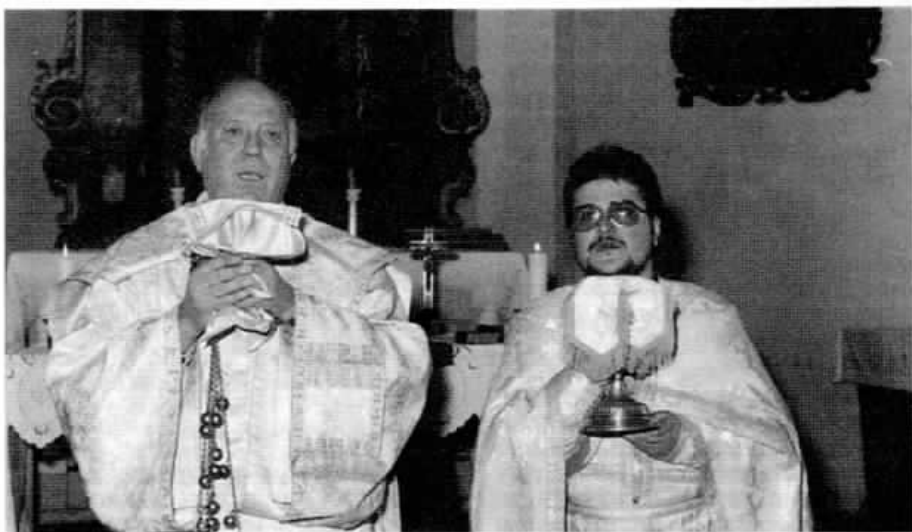
На Оснивачкото Собрание на Македонската православна црковна општина **Св. Злата Мегленска** присуствуваа угледни гости од **Католичката Црква во Хрватска бискупот Гуро Кокша** и протојерејот ставрофор **Живко Кустик**, од Матицата Хрватска г. **Крешимир Миколчиќ** главен тајник, а од Република Македонија делегацијата на Светиот Синод на МПЦ про-

тоѓаконот **Александар Цандовски** во името на Неговото Блаженство г. г. **Михаел Архиепископ Охридско и Македонски** и свештеникот проф. д-р **Александар Мустеников**, како и г. **Славе Николовски-Катин**, заменик претседател на Комисијата за односи со верските заедници на Македонија.

6. Црковното Собрание избра и Управен одбор на Црковната Општина во кој се: д-р **Никола Гроздановски**, проф. **Огнен Бојаџиски**, **Иван Андонов**, **Веселинка Анчевска**, д-р **Тома Прошев**, **Михајло Ничота**, инг. **Стефановски Трајан** и **Красоје Ристовски** (отсутен) а на сликата се уште протоѓаконот **Александар Цандовски**, свештеникот проф. др **А. Мустеников** и г. **Драган Китановски**, претседател на Контролниот одбор

На 12. декември 1993 ф. црквата **Св. Рок** на **Роковиот** перивој беше осветена и свечена литургија во таа чест служеа протоѓаконот **А. Цандовски** и др- **А. Мустеников** за голема радост на Македонците во Загреб и Хрватска што сега имаат и свој Божји Храм.

Мили сестри и браќа,

Денес е свечен ден, ден кога во Република Хрватска за прв пат Македонската православна црква создава своја општина, во нејзиниот главен град Загреб. Овој ден, единаести декември 1993 г. ќе представува еден од значајните денови во историјата на Македонската црква, зошто создавањето на нашата црквена општина се совпаѓа со изборот на Неговото Блаженство г. Михаил за Архиепископ Охридски и Македонски. Неговиот благослов за овој наш чин е еден од првите ако не и првиот пишан и потпишан документ од страна на Поглаварот на МПЦ. Во овој чин има нешто Свето и предодредено.

Идејата за создавање Црковна општина на МПЦ во Загреб се роди на 23 и 24 мај 1993 г. по повод првата Богослужба на македонски јазик во Загреб од страна на свештеникот проф. Д-р Александар Мустеников, професор на Богословниот факултет во Скопје. Тогаш беше избран Иницијативен одбор за создавање Црковна општина кој што мошне сериозно се зафати да го подготвува ова Собрание и дефинитивното создавање на МПЦО во Загреб.

Во Македонија со неканонското укинување на Охридската Архиепископија 1767. г. започнуваат да се формираат црковни училишта со цел спротиставување на црковните апетити сместени во Бугарската, српската и грчката црква. Ниското свештенство и македонскиот народ успеаа да го сочуваат и одржат идентитетот на Охридската Архиепископија како македонска црква спротиставувајќи му се на асимилаторското дејствување на соседните цркви и нации.

Црквената општина како своевиден феномен и законитост во историјата на македонскиот народ и МПЦ играла и игра значајна улога како конститутивен дел македонската нација, особено денес кога речиси целиот свет стана дом на Македонецот и кога добар дел од нашиот народ е распротарнет на разни континенти, таа – Црквената општина го збра во зачувувањето на неговиот идентитет, вера и духовност. Денес кога Охридската Архиепископија е возобновена во лицето на МПЦ, Црквените општини се конституитивен дел на едно тело кое од своја страна се грижи за своите деца однесувајќи се мајчински кон Македонците по светот и настојувајќи да ги обедини во својата духовност и култура, да ги поврзе со матицата и да воспостави што подобри врски и односи меѓу матицата и државите во

кои македонските црквени општини се лојални фактори во тие општества и незамнелив конститутивен дел на вторите татковини на македонскиот човек.

Улогата на Македонецот во новите татковини, според она што го знаеме и што ни сведочи, секогаш била добронамерна и благодарна во прифаќањето и градењето на новиот дом во нови услови. Тоа уште повеќе докажува дека македонскиот човек своето постоење и траење го градел и го гради врз христијанските начела: љубов, справедливост и трудољубивост. Токму затоа ние сме и денес сведоци затоа дека Македонецот е на секаде почитуван граѓанин и човек во било која и да е држава, која што тој ја избрал за своја нова Татковина.

Ние Македонците кои долго живееме и делуваме во Хрватска, знаеме и паметиме дека нашите предходници биле докажани како конструктивни и лојални граѓани во втората татковина, однесувајќи се кон неа со почит и љубов, како кон нешто што е најсвоє. Силата на животот, на заедничката егзистенција, нас не сплотила со хрватскиот народ на разни па дури и биолошки начини. Затоа денес нашиот човек во самостојна и демократска Хрватска, ги болува, одболува и преболува, сите болки и неправди кои му се прават не само на хрватскиот народ туку и врз нашата татковина Хрватска, настојувајќи секој спрема своите можности, да помогне, за да се надминат и премостат непогодите кои ја јавнаа нашата Хрватска.

Создавањето на Македонската православна црковна општина во Загреб, во согласност со Црквените и државните власти на Република Хрватска и со Благослов на Светиот Синод на МПЦ, преку нејзиниот Поглавар Архиепископот Охридски и Македонски г. Михаил, значи и нешто повеќе од самиот формален чин. Тој чин ни ги отвора можностите за екуменски дијалог помеѓу Католичката и Македонската православна Црква, сега за сега единствен дијалог на просторите на бивша Југославија. Тој факт е мошне значаен и за обете Цркви а сметам и повеќе од тоа: тое е дијалог меѓу двата народа не само меѓу себе туку и меѓу два народа христијанизирани во две Цркви. Длабоко веруваме дека Христијанството е еден Дом а нашите исповеди се само начин да се разликуваме и тие разлики да ги почитуваме. Цивилизацијски дострел е взаемно да се почитуваме живеејќи еден покрај друг или без разлика многу далеку едни од други. Христијанството за тој дострел има

сторено многу. Веќе два милениума се гради таа цивилизација наспроти сите Сцили у Харибди. Веруваме дека се успева во тие намери. А да се има намера за да се договараме и тое е историјски дострел. Токму затоа нашата Црковна општина во Загреб ќе биде од значење не само за нас Македонците, туку и за Хрватите и за се она што како народ му е стало до взаемното живеење и почитување.

Македонскиот народ во изминатите столетија преку својата Црква и христијанска вера започна процес на оживотворување на екумената, не само за да се заштити од соседните «братски» преградки на православните српска, грчка и бугарска црква, кои не бираа средства и начини – а некои тоа го чинат и денес – да го асимилираат македонскиот народ, туку да отвори прозор кон светот и да му го исповеда своето кредо!

Појавата и утврдувањето на Унијатството кај Македонците и во Македонија воопшто, беше еден од можните начини не само за самоодбрана туку и за афирмација и еманципација. Зарем може да биде случајно што цутот на македонските револуционери и преродбеници од крајот на минатиот и почетокот на овој век, како што се Гоце Делчев, Татарчев и други беи лазаристи односно унијати. Свртувањето кон Ватикан и Светиот Отец беше еден од најзначајните чинови на отпор кон истребувањето на македонскиот народ од страна на соседните «сестрински Цркви» и нивните политикански комбинаторики што и како со македонците. Вистината за тие нешта е во парадоксот што тие «сестрински Цркви» сами себе се уништуваат станувајќи слугинки на деструктивната, империјалистичка, хегемонистичка и истребувачка политика што всушност је водат Владите на Грција, Бугарија и Србија. Не е случајност што токму тие соседни православни Цркви не ја признаваат Македонија, односно Охридската Архиепископија и МПЦ и денес. Без разлика на сето тоа, Охридската Архиепископија во лицето на МПЦ постоела могу години пред нивното појавување, и таа денес уште постамено снажи и јакнее сплотувајќи го македонскиот народ и обединувајќи го на културен, духовен и етнички план и простор, станувајќи ентитет на едно дамнешно постоење што имајќи свој корен, има и своја иднина.

Веруваме дека нашата МПЦО во Загреб ќе биде еден од темелниците на сплотеноста на тој македонски севкупен ентитет.

Благодарам на вниманието!

СЛОВО ЗА СВ. КЛИМЕНТ И НАУМ ОХРИДСКИ

НА ЧЕТВРТИОТ ЦРКОВНО-НАРОДЕН СОБОР ВО ОХРИД

1.1. Се здравме денес сестри и браќа, пријатели и добротинители, на Денот Св. Климентов – прв словенски епископ охридски и македонски, на Денот на големиот наш Учител и Отец, просветител и црковен столб Св. Климент, со него во мислите и делата, да чиниме добро и од доброто да учиме како што тој учеше и проповедаше.

Целиот македонски свет, во Македонија и било каде по светот веќе 1100 години го вознесува и слави Делото, Името и Верата Климентова, што тој ги распусла од древниот Охрид низ Девол, Кутмичевица и Македонија, уште за животот си.

И ние овде, во овој метрополски град на убавата Хрватска, што наскоро ќе слави 900 г. од своето втемелување и споменување, смогнавме сили и ум, со добра воља и Божја промисла на домаќините, не само Климентовото и Наумовото име да ги одбележаме туку и по трагите наивни своја македонска, црковна општина да создадеме.

Делото и името Климентово и Наумово, денес не се само духовна и човечка своина што ги исполнува срцата со топлина и вера во Семожниот, туку се тие гордост и достоинство на човекот македонски, на неговата љубов и трпение, молитва и спасение, вера и строгост наученото да не се заборава, учителот да се почитува и памети, ученото од колено на колено, со збор и писмо да се пренесува и облагородува, зошто за сиромавиот милоста е голема а за учениот строгоста немерлива.

Овој Ден, единаесети во месецот дванаесети и годината 1993 од Христовото раѓање и 7501 од постоењето на светот, со Господова помош сите ќе го паметиме, зошто славејќи го делото и името Климентово и Наумово, трага во времето ќе остане за оние што по нив чекорејќи љуге стана и од нас.

2. Нека биде простено што на овој ден уште еднаш ќе се запрашаме кој беше учителот наш Климент, која мајка го роди и кој татко име му даде, на кои извори вода пиеше, во кое добро се смееше и на чие Сонце растеше и снага Господова собираше. Одговорите се сеуште матни и до нас недопирливи, како да ги крие нечија голема сенка, како да сака кон нешто да не поучи и да ни

БОСТОЛИЧЕН НОВИОТ ПОГЛАВАР

Од 91 делегат од сите епархии присутни на Соборот – 53 гласаа за Г. Михаил, а 35 довербата му ја дадоа на Г. Петар. – Во своето обраќање, новиот поглавар Г.Г. Михаил, повикувајќи на единство и соработка рече дека Црквата не ја сочинуваат само владиците, поповите и факоните, туку целиот православен македонски народ.

Во црквата »Свети Климент« во Охрид, во присуство на сите архиереи на Македонската православна црква, 91 делегат од црковните општини во Република Македонија, Австралија, Америка, Канада и Западна Европа, како и голем број граѓани, според прастарите канонски облежја на Македонската православна црква, во исклучително свечен и достоинствен амбиент, на 5 декември беше востолителен новиот поглавар на Македонската православна црква. По оставката на Г. Гаврил, на Светиклиментовиот престол е поставен Г.Г. Михаил. Ден пред тоа во катедралната црква »Света Софија« соборјаните го направија својот избор – од 91 делегат, 53 гласа за Г. Михаил, 35 довербата му ја дадоа на Г. Петар, а третиот кандидат за архиепископ на МПЦ, Г. Горазд доби само 1 глас.

каже еднаш за секогаш: корењата се важни, но Делото човеково е уште поважно ако е со милоста Господова сторено и на сите во доброто им чини добро. Беше ли Словен, Ромеј, Елин, Илир, Македонес, некој безимен дојденец или многуимен слуга Божји, се чини неважно е колку што времето одминува, зошто Делото негово уште поблескаво станува и не обврзува.

Верен ученик на своите учители, Светите Браќа Кирил и Методиј, тој од панонските рамнини се упати кон зејмата на езерата и горите, таму каде што кентаурите Прометеј го научија на космогониските тајни, каде што непослушниот Зевсов син Македон требаше да ги научи првите лекции во животот, таму каде што тајната на Заратустра ја донесоа александровите фаланги, каде што апостолот Павле заради чудесниот македонски глас дојде и ја стори Македонија прва христијанска земја, а по неговите траги пристигна и Еразмо Антиохијски, таму од каде што многумина црпеа неизмерна моќ и снага и заминуваа по светот, а малкумина се враќаа! Климент беше еден од ретките, од тој матичник излезе за да се врати и да остане и низ Делото и со луѓето да си го запише името во Летописот Господов и на човечкото траење.

Учителот беше ученик на премудрите Кирил и Методиј, и мудроста нивна, и светоста нивна, и благословот нивен, и екумената нивна, и евангелието, и зборот нивни низ жилите негови и Наумови, минаа и ги оплодија. Та можеше ли да има поголема среќа од таа да се биде ученик и светите Браќа, кои светлото им го подарија на оние чиј јазик, мисла и молитва во светите книги ги немаше а тие пак и самите за себе молк беа.

Тој дар што е немерлив, тоа добро што со столетија еве плодносно трае, таа благост и милост, тоа достоинство и стаменост, само со удвоен труд и дело можат да се мерат а прашање е дали воопшто можат да се измерат.

Бетлехемовата звезда го донесе Климент а потоа и Наум во древна Лихнида, во словенскиот Охрид, во најубавиот од убавите бисери македонски, во крајот кој што сите го нарекуваат Велика а легендата сеуште скриена остана дека тука некогаш била Јустинијана Прима. Можеше ли во таа питомина, во тој овоземски рај, во тој со мирули исполнет и ненасонуван пејсаж, во тоа крајбрежје на Пеликаните да не се роди рожбата што така умилно и грижно ја заплоди Климент со промислата на Семижнот. Тој што простумеше со Браќата, што научи да трпее и сонува, што раб

Божји беше 53 човечки години и Учител повеќе од триесетина, можеше ли тој да постапи поинаку од колку што Гласот му шепотеше, птиците му пееја и луѓето од Учителот очекуваа.

Ни денот ни ноќта не ги жалеше за Сонце во очите човекови, за љубов и милодар, за Вера во Духот и далечниот звон на она што ќе биде.

II.1. Светите Книги на словенски и старомакедонски ги листаше, прелистуваше и на други им читаше. И сам Поуки и Слова пишуваше. Од Светите книги учеше, наукуваше и на други Зборот и Молитвата им ги пренесуваше. Ликовите што во нив ги најде, на себеси слични и долични, на фреските охридски им ги заличи.

Служејќи во Храмот Господов ја откри најголемата тајна: Храм свој втемели, со свои раце камен исклеса, зидови уреси и до Крстот се издигна, да му служи и со него дел од Духот Господов да стане.

Тоа што го чинеше за себе, на другите дар и милост им беше. Живееше со и во другите и тие му помагаа.

Словата од Светите Книги врз ливадите и полињата охридски, деволски и на Велика ги постилаше а рибарите шимунува со ехо му враќа, низ васцела Македонија и пошироко.

И Рим и Константинопол го ценее, гледаа и благословуваа. Чудна билка садеше, еден Глас слушаше, една куќа зидаше, вода секому даваше и бел леб, ништо криенка немаше а пак злобниците демнеа.

Молитвата негова беше и хебрејска, и латинска и еленска, и словенска, и ромејска, и во Храмот за сите место имаше, Глаголицата на Браќата ја негуваше, но и свој дух и слова имаше.

Гледајќи го Храмот негов луѓето почнаа да градат нови за себе и за Молитвата. Легендата вели дека само во Климентово и Наумово време, во крајот деволски повеќе од стотина храмови Божји имало. Та зар тој не беше епископ Велички што овозможи со милоста и провидноста на Семожниот само десетина години подоцна во Охрид Архиепископ да столува?

Видовит ли беше Климент, или низ него некој иднината негова и на Македонија ја виде и прогледа?

Црквата словенска тој не само што тука ја втемели, туку ја воздигна така што Рим и Константинопол Благослов дадоа. Климентовото и Неумово дело и име станаа гнездо и чун, звонот нивни одлета вишно високо а гласот ехо даваше. За луѓето осветлени и просветлени делото нивно е

Столб со Божји корен, за нас било и ќе биде токму затоа Климентовото име најблиску до Господовото.

2. Сестри и Браќа, мили сонародници и пријатели, 1100 лета не делат од времето кога Учителот наш, Епископот наш, Отецот наш завет даде луѓето да не се делат, во љубов и благодат да траат. Како ученик беше екуменист, тоа до крајот на животот остана, и токму затоа и денес тој не зближува сите под исто Божје небо со една промисла: рацете да си ги подадеме и во разликите да си останеме Едно Тело, Една Душа, Еден Храм, да бидеме побогати и поумни.

SLOBODNA

2. ožujka 1994. DALMACIJA

Biblija na 2062 jezika

PARIS — Biblija i dijelovi biblijskih tekstova prevedeni su na 2062 jezika, objavila je u Parizu svjetska udruga kršćana.

U 1993. godini Biblija je u cijelosti prvi put objavljena na šest jezika: na albanski, na jezik Maya u Meksiku, zatim u Beninu, Malawiju, Čadu i Indiji.

U Africi su biblijski tekstovi objavljeni na 587 jezika, u Aziji na 513 jezika, a u obje Amerike na 429 jezika. Biblija je prevedena i na esperanto.

Климентовата Црква чии деца сме денес збрани се нарече во негова чест и слава Охридска Архиепископија, зошто Делото негово 3500 ученици и следбеници го богатеаа и плодеа. Нека биде простоено, таков расадник духовен само Ерусалим и Рим имаа многу години по Охрид, или скоро малкумина во тогашниот европски свет.

Охридската Архиепископија никому лошо не стори, сите со добро и во добро ги задолжи, но зла судбина ја снајде кога телото и го осакатија и со сила душата сакаа да ја искоренат 1767 година. Но не може коренот Божји да се корне и искорени, душата да се сакати.

Климентовото охридско стебло имаше среќа и прилика да се вкорени во сопствената почва и да се разграни и надвор од неа. Охрид стана расадник и градина. Не без причина години подоцна кога учените луѓе во Виена, Прага, Москва и низ другите европски градови ја откриваа тајната на старословенската писменост и старомакедонските ракописи, се одушевуваа од богатството на јазикот на Сува Река, Брегалница, Охрид, Девол и сл, нарекувајќи го климентовиот град Словенски Ерусалим.

Долго патуваше закопаната тајна што пред години допре до светлината на денот, дека никој друг туку охридските мисионери ја покрстуваа, описменуваа и Словото Божје го донесоа во Киевска Русија и стигнаа се до Новгород.

Тоа мисионерско дело, што е неизбришливо, го чинеа Климентовите ученици и нивните деца, следбениците на светите Браќа и Семожниот, ширејќи ја радоста на мајчиниот јазик и Речта Господова на сопствено писмо и молитва.

И Св. римски Отец, Папата Иван Павле II во својата енциклика за словенските Апостоли Кирил и Методиј 1100 г. подоцна вели меѓу другото:

»... заблагодарувајќи и на дејноста на Св. Климент Охридски изникнаа динамични центри на монашки живот, каде особен развој постигна кирилската азбука. Оттука христијанството навлезе и во други земји, преминувајќи преку соседна Романија и достигнувајќи дури до Киевска Русија, а потоа се прошири од Москва кон источните предели«.

Мостот што како обединувачка алка го поставија Кирил и Методиј меѓу источната и западната традиција, кон единствената традиција на универзалната Црква, што љубоморно го негуваа Климент а потоа и Наум, оставајќи им аманет на своите следбеници и наследници, и нам денес ни дава духовна снага да истраеме на тој Пат. Оние што умееа да го следат патот на Светите Браќа, на нивните ученици Климент и Наум, оние што им веруваа и што им веруваат, нема причина да не соумеаат тој Пат не само да го продолжат, туку и да го обноват независно од тоа колкави им се силите и на какви се пречки ќе најдат. Зошто Евангелието не води ни до обединување, ни до исчезнување и прикривање на она што секој човек, народ или нација, секоја култура низ историјата го признава и остварува како добро, вистина и убавина. Напротив, тоа насочува кон усвојување и развој на сите тие вредности: ги насочува луѓето да ги користат нив

великодушно и со радост и да ги усовршуваат со таинствената и воодушевувачка светлина на Боготкривањето.

Сите ние и денес, и вчера и завчера и утре се прашуваме, сме се прашувале и ќе се прашуваме каде е Иднината. Колку и да ни изгледа таа исполнета со застрашување и несигурност, според човечките овоземски мерила, таа живее во Доброто, надежта и Мирот.

Само оние што се силни во Верата, Надежта и Љубовта ќе можат во нив да ја сретнат својата Благост и Смиреност, зошто од сите досегашни сеидби расте и ќе израсте една нова цивилизација: Цивилизација на мирот и Љубовта.

Зар за такво нешто не се залагаа и светите Браќа и големиот охридски маж Климент со пријателскиот си Наум.

Славејќи го и вознесувајќи Климентот и Наума, Охридската Архиепископија си го има и уште повеќе ќе го има своето место под Сводот Божји. А ние децата нејзини со кроткоста и благоста, со климентовата мудрост и науумовата стојност, со човештината на нашите Архиепископи и архиепископи и времето што е пред нас, кон богата крајбрежија ќе запливаме со длабока надеж и вера во Добрината.

Големината Климентова ќе биде со времето уште поголема, зошто тој разбра дека милоста и понизноста се мали и големи само во Семојниот!

Нашата благодарност затоа е немерлива!

M A T I C A H R V A T S K A
M A T R I X C R O A T I C A

Zagreb, 4. siječnja 1994.

Gospodin
Prof. dr. TOMA PROŠEV
Kosimikova 19
41000 ZAGREB

Poštovani gospodine Prošev,

Osnivanje Makedonske pravoslavne crkvene općine u Zagrebu povijesni je događaj, koji će imati dalekosežne posljedice na odnose među crkvama i narodima u Hrvatskoj. Bila mi je posebna čast i zadovoljstvo da tom događaju prisustvujem.

Molim Vas da prenesete izraze mojih simpatija za makedonski narod i Makedonsku pravoslavnu crkvu članovima Vaše crkvene općine te da im ujedno želim Sretan Božić i sve najbolje u Novoj 1994. godini.

S poštovanjem,

Krešimir Mikošić,
glavni tajnik

DELEGACIJA MPC U DEKANATU KBF-a

Prof. dr. JURAJ KOLARIĆ
Dekan KBF – Zagreb

U ime Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, najstarije znanstveno-nastavne ustanove pozdravljam i upućujem čestitke na utemeljenju Makedonske crkvene općine u Zagrebu te Vam želim dobrodošlicu:

gosp. Slave NIKOLOVSKI, zamjenik ministra za kulturu i potpredsjednik Komisije za vjerska pitanja

Prof. dr. Aleksandar MUSTENIKOV na Teološkom fak. »Sv. Kliment Ohridski« u Skopju
Protodakon, gosp. Aleksandar CANDONSKI, osobni tajnik i šef kabineta poglavara Makedonske Pravoslavne Crkve, Njegove svetosti gospodina Mihajla

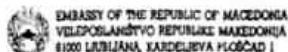
gosp. prof. dr. Toma PROŠEV, predsjednik upravnog Odbora Makedonske crkvene općine u Zagrebu, »Sv. Zlata Meglenska«

gosp. prof. Ognjen BOJADŽISKI, tajnik Makedonske crkvene općine u Zagrebu

Nalazimo se u skromnim, ali povijesnim prostorijama u kojima je kreiran velik dio hrvatske kulturne i vjerske baštine. KBF je bio tijekom povijesti ne samo prvorazredni kulturni činitelj hrvatskog naroda, već i tješitelj hrvatskom narodu u najtežim trenucima njegove povijesti kada je bilo teško ostati uspravan. Nakon godina upornog prešućivanja od strane bivše komunističke vlasti, on je od 1990. kada su nastale demokratske promjene, ponovno na sveučilišnoj i javnoj sceni.

Izrastavši na kulturnoj i nacionalnoj svijesti hrvatskog naroda on i sada želi biti i razvijati se kao misaono žarište, rasadnik čovječnosti i mira u današnjem i budućem svijetu. Ove godine (4. XI. 1993.) proslavili smo 325. obljetnicu djelovanja KBF-a, utemeljenja sveučilišta, pod gestom ECCLESIAE, PATRIAE, HUMANITATI (Crkvi, Domovini, Čovječnosti).

Današnji dan ulazi u povijest našeg KBF-a, kao i u povijest Hrvatske. Na vjerskom hrvatskom nebu pojavila se jedna nova zvijezda Makedonska crkvena Općina u Zagrebu.

Љубљана, 06.12.1993

Проф. Др. Тома Прошев
Председател на Иницијативниот одбор
за основање Мakedонска црквена општина
41000 Загреб, Хрватска
Европски дом, Јуришичска 1

Почитуван г. Прошев,

Амбасадата на Република Македонија како и другите надворешно-политички и дипломатски органи на Републиката, Ви изјавуваат најјардени поздрав и честитки по повод оснувањето на Мakedонската црквена општина во Загреб. Мислиме дека с тоа голем настан зошто е тиа прва таква општина на Балканот и во овој дел на Европа и зошто многу ќе придонесе кон националното и морално сластување на нашите сограѓанини во Хрватска па и пошироко. Ви пожелуваме се најдобро, многу успеси во дејноста, особено на приближувањето со братскиот хрватски народ, како и скорешно отворање на мakedонски христијански храм во Загреб.

Проф. Др. Димитар Мирнич
Амбасадор на Република
Македонија

Sretni smo što će pravoslavni Makedonci od sada u Zagrebu i Hrvatskoj moći ispovijedati svoje pravoslavlje kroz Makedonsku crkvenu Općinu, a time i kroz Makedonsku pravoslavnu crkvu, a što im je dosad bilo onemogućavano.

Radosni smo što će katolička crkva Sv. Roka služiti vjernicima Makedonske pravoslavne crkve za njihovo bogoslužje.

Posebice se radujemo što nova politička realnost omogućuje razvoj već započetih dobrih odnosa između KBF-a i Fakulteta MPC »Sv. Klimenta Ohridskoga« u Skopju.

Uvjeren sam da će dobri ekumenski odnosi inicirani 8. XII. 1977. i intenzivirani upravo od naša dva teološka fakulteta pospješiti ekumensku suradnju između Crkve među Hrvatima i Makedonske pravoslavne crkve, koja je svoje mjesto u pravoslavnom svijetu vrlo teško izborila nakon stoljeća mukotrpnih borbi i izuzetnih nastojanja njezinih najeminentnijih sinova i kćeri.

Makedonskoj crkvenoj općini u Zagrebu želimo da svojim djelovanjem još više zbliži hrvatski i makedonski

narod, koji imaju ne samo iste korijene već sličnu i mukotrpnu povijest. Neka doprinese duhovnoj obnovi Makedonaca u Zagrebu i Hrvatskoj. Neka živi, cvjeta i raste na dobrobit Makedonaca u Hrvatskoj i na radost katoličke Crkve među Hrvatima.

Dok ovo želimo upućujemo Kristu uz molitvu »Ut omnes unum sint« »Da svi budu jedno« (Iv. 17,19).

Prigodom svog boravka u Jeruzalemu i susreta s ekumenskim patrijarhom Atenagorom I. papa Pavao VI. izrekao je ove riječi: »Bili smo dugo na putu sa željom da se susretnemo. Sada smo se ponovno našli u Bogu. Slijedimo taj pred nama otvoreni put, a On će sigurno doći i pratiti nas kao što je učinio sa svoja dva učenika prateći ih na putu za Emaus. On će nam pokazati put kojim moramo ići i ubrzat će naše korake prema cilju koji moramo dostići.«

Hoće li se katolici i pravoslavni uskoro naći na putu koji vodi za Emaus? Molimo, radimo, nadajmo se i molimo da Bog upravo preko osnovane Makedonske crkvene općine, kojoj ste svi Vi bili kreatori i svjedoci, ubrza naše korake.

Predstavnici MPC kod msgr. Einaudija

VJESNIK

BIBLIJA NA MAKEDONSKOM, KAO ZNAK ZAHVALE

Predstavnici zagrebačke Crkvene općine Makedonske pravoslavne crkve Sv. Zlata Meglenska izrazili msgr. Giuliju Einaudiju nadu da će ih prigodom posjeta Svetoj Stolici primiti i Sveti Otac

ZAGREB – Predsjednik Makedonske pravoslavne crkvene općine Sv. Zlata Meglenska u Zagrebu, prof. dr. Toma Prošev, uručio je u ponedjeljak nunciju Svete Stolice u Republici Hrvatskoj, msgr. Giuliju Einaudiju, primjerak Biblije, nedavno po prvi puta u povijesti tiskane na makedonskom jeziku.

Maloj svečanosti nazočni su bili i Ognjen Bojadžiski, tajnik Crkvene općine Sv. Zlata Meglenska, te inž. Trajan Stefanovski, član Upravnog odbora Općine.

Predstavnici te tek nedavno osnovane općine Makedonske pravoslavne crkve izrazili su ujedno i nadu kako će im msgr. Einaudi pomoći da se susretnu sa Svetim Ocem Ivanom Pavlom II, kad za dan Sv. Petra i Pavla ove godine budu posjetili Svetu Stolicu i moći Sv. Kirila, položene tamo. Predstavnici zagrebačke Crkvene općine MPC željeli bi tom prigodom izraziti papi Ivanu Pavlu II svoje štovanje kao i zahvalu i ljubav »za sve što je učinio i čini za Makedoniju«, kako su rekli.

(M. T.)

BIBLIJA NA MAKEDONSKOM ZA msgr. KOKŠU

ZAGREB – Predstavnici crkvene općine Makedonske pravoslavne crkve Sv. Zlata Meglenska, osnovane nedavno u Zagrebu, predali su u utorak msgr. Đuri Kokšu, tajniku Vijeća za ekumenizam Hrvatske biskupske konferencije, Bibliju na makedonskom, tiskanu po prvi put u neovisnoj Republici Makedoniji. Na tom su prijevodu Biblije na makedonski osam godina radili najistaknutiji velikodostojnici Makedonske pravoslavne crkve, u suradnji s Biblijskim društvom iz Londona.

Predstavnici MPCO Sv. Zlata Meglenska – predsjednik prof. Toma Prošev i tajnik Ognjen Bojadžiski – upoznali su msgr. Kokšu s akcijama što ih ove godine namjerava poduzeti ova mlada crkvena općina. Radi se o proslavi i obilježavanju Dana sv. Kirila i Metoda (od 22. do 25. svibnja), o posjeti Zavodu Sv. Jerolim u Rimu, te o posjetu članova MPCO Sv. Zlata Meglenska svetištu u Mariji Bistrici.

(M. T.)

СВЕТИЦАТА – ЗЛАТА МЕГЛЕНСКА

Пролетта, во многу далечната 1795 година била посебно раскошна и привлечна. Околу селото Слатино, Мегленско и Тревата и јоргованите расцутени по дворовите, како и расцветените јаболкници навестуваа дека приближува големиот христијански празник Велигден!

Мала група моми еден ден излегле од селото и се упатиле кот Калето, кое со својата зелена покривка, исшарана со разнобојни цветови, ги мамеле младите. Најжива и највесела била Злата, една од трите ќерки на еден сиромав Слатинчаец. Плела, трчала по распосланото зеленило, а нејзината долга и бујна костенова коса се веела во воздухот како пламени јазици. Момите ни најмалку не насетувале дека две зловни очи од зад габровите грмушки жедно се впиваат во кршната снага на Злата... Тоа бил синот на селски агалар, познат делија и зулумкар од околината.

Тортурирано население

Тоа беше време кога и во Мегленијата дојде големо зло за христијаните. Отоманската империја за да ја зајакне својата власт, не само што доведуваше тука разни племиња како јуруци сточари, коњари и други, туку во последно време и христијанско население од селата со разни заплашувања и измачувања, го тераше да се откаже од својата христијанска вера и да премине во исламот. Селените од повеќе села потклегнале на притисокот за да го зачуваат личниот живот и животот на своето семејство, или пак да си го зачуваат имотот, што христијаните обично го стекнуваа со голем труд.

Но и покрај тоа што многумина преминале кон исламот, пак биле малтретирани и беспокојувани од турски разбојнички банди, ограбувани и физички тортурирани. И тие, еден ден, биле принудени да се префрлат преку Пајак Планина и да итидат кај познатиот отомански великодостојник Гази Баба Евренос. Овој висок отомански големиц некогаш славен војсководец, кој за своите заслуги од султанот го добил на владеење Ениџе Вардарско, бил на далеку познат по својата добрина и човечкиот однос и кон христијаните. Откога му ја раскажале својата мака, ги посветувал надвор од своите куќи плетовите да ги варосаат бели, што било заштитен знак и предупредување разбојниците да ги заобиколат овие куќи. Овие бели плетови на турски се викале »Чик-ак« а народот тие луѓе што имале бели плетови во дворовите ги викале читачи.

Со времето зборот »Чит-ак« поимил погрдно значење и значел лоши, и кривоколчни луѓе.

Измачувањата на Злата

Но, да се вратиме на приказната од селото Слатино. Лошиот агалар од селото еднаш фрлил око на Злата и таа никако да му излезе од мислите. И еден ден, кога Злата излегла во шумата да набере суви вејки за печењелеб, Турчунот со неколку злоделници, негови пријатели, ја грабнале Злата, и наспроти

ОСНОВАНА ЕВРОПСКА ЕПАРХИЈА НА МПЦ

Врз основа на Одлуката на Црковно-народниот Собор на МПЦ од 4-6 декември 1993 г. за создавање Европска Епархија, на 27 февруари во СРГ – Маинц дојде до особено значајна средба на представниците на МПЦО од СР Германија, Скандинавија и Швајцарија во присуство на Архиепископот Охридски и Македонски г. г. Михаил.

На средбата се разгледани повеќе прашања од живото и работата на Македонците во овие европски земји, при што е нагласена потребата од посилно заживување на духовниот и црковен живот па е така и формиран Иницијативен одбор за создавање Европска Епархија до чие оснивање во присуство на Архиепископот г. г. Михаил и дојде. Во ова тело избрани се протојерејот Блажо Кожарски од Малме (Шведска), г-жа Македонка Нифелт – Гетеборг (Шведска), г-жа Ружа Серафимовска од Берлин и г-н Јован Зафировски од Маинц (СР Германија), и проф. д-р Тома Прошев од Загреб (Хрватска).

Според Одлуката за оснивање на Европската Епархија неа ја чинат засега Црковните општини и парохии во: Маинц, Дортмунд, Берлин, Штутгарт и Минхен (СР Германија) како и од Гетеборг и Малме (Шведска), потоа од Данска и Швајцарија, како и Загреб – Хрватска.

Истовремено за Архиепископски заменик именуван е протојерејот Блажо Кожарски а за потпредседатели г-н Мане Јаковлески од Берлин, г-жа Македонка Нифелт од Гетеборг и г-н д-р Тома Прошев од Загреб. За седиште на ЕЕ одреден е градот Дортмунд.

нејзиното противење, ја однеле во кзката на насилникот. Тој во почетокот со арно ја убедувал дека ќе биле насреќната анама. И ветувал дека ќе ја облече во свилени руби и ќе има алајтка да ја служи. Злата никако не цакала да се согласи и го молела со солзи во исплашените очи да ја пушти на слобода за да им се врати на родителите. Натрапникот наемил и жени да ја убедуваат Злата да остане кај него, но се било попусто. Злата не сакала ниту да чуе за богатство, ниту да ја смени својата вера, а уште помалку да му стане жена на агата. И тогаш почнуваат страдања за младата Злата од Слатино. Агата ја предал на џелати, познати во целата Мегленска каза како најбезобзирни крвници. Ја тепале, ја камшикувале по целото тело, и режеле ваши од кожата, ја беселе на дрво со главата висната надолу. Еден стар жител од село Цакони, Мегленско на име Капамитре, современик на настанот, им раскажувал на своите внуци, дека бил очевидец како врзана со јаже околу вратот ја влечеле Злата по околните села за да се заплашат каурите и да преминат во исламот.

Светицата од Меглен

И еден ден дошол крвавиот крај. Исцрпвајќи го своето трпение и надеж дека ќе скршат духот на Злата, џелатите сверски ја убиле, а парчињата од нејзиното моминско тело ги фрлиле во реката Мегленица. По неколку дена некои рибари ги нашле парчињата насобрани во еден вир. Ги извадиле од водата и ги однеле дома на семејството.

Злосторот се случил на 13 октомври 1795 година. Во 1799 година светогорскиот калуѓер Никодим го опишал нејзиното мачеништво, а на руски било напишано во книгата »Христијанское мученское« стр. 275. Нешто потоа Злата била прогласена за светица.

Грчките власти, од 1926 година, спроведувајќи го познатиот бел терор против македонското население од Грција, изврши нечувено менажување на целата топономија на градови и села, планини, езера и реки во овој дел на Македонија, менажувајќи им ги имињата од словенски на руски. Така, и селото Слатино го нарече Хриси, а и името на маченичката Злата стана Хриси. Но сепак, месното население од поколение ја пренесуваа тажната историја за Злата Мегленска, а никако на некоја Хриси како што беше ја прекрстиле грчките фалсификатори и узурпатори.

Христо Андоновски

Koneski je istkao u suvremenoj makedonskoj poeziji od crvenih i crnih trenutaka ljudskoga / osobnoga života najimpresivniju tkaninu intimističke lirike. To sučeljavane sna i zbilje, ta čudesna maštarija nade i bolnih istina, tako su jednostavne u izrazu i iskazu, a suštinski tako komplicirani poetički zahvati. Njegova je intimistička poezija dostigla kulminacionu točku, postavši oblik kritičke mase sastavljene od osjećajnosti i misaonosti oblikovanih u atomiziranim stihovanim i proznim oblicima koji su korespondentni tematsko-idejnim signalima što nastaju u hipovima osobnih spoznaja.

O ljubavi je ispisao najiskreniji spomenar ljudskosti koji se pridružuje onima Ace Šopova ili Petra M. Andreevskog. U labirintu ljubavi spoznao je radost, predavanje, visoki stupanj osjećajnosti, ali i neotklonjivost sumnje i nesporazuma. I onda kad pjeva o sumnji i nesporazumima, pjeva s pozicije praštanja i spoznaje uvećavanja samoće koja u tematskom pogledu predstavlja jednu od odrednica njegove lirike. To je ona samoća koja ostaje iza ugasle uzajamnosti bića. A ona se primiče, njemu kao lirskom subjektu, kroz usamljenu mudrost koju uspijeva oblikovati u skladnu umjetničku cjelinu. U tome je tajna čudesne igre riječima kojima je služio desetljećima da bi postao vladar pjesme. Predanim je radom dosegao takav stupanj razumijevanja riječi da je mogao iskristalizirati autentični pjesnički govor ispunjen refleksijama naglašeno senzibilnog intelektualca zatačenog pred fragmentarnošću svijeta kojem je nastojao dati smisao.

Danas možemo ustvrditi da je Blaže Koneski pronašao »nepronađenu riječ«
kojom je ispisao svete stranice makedonske kulturne povijesti. A njegovo će ime u toj povijesti biti upisano kao ime onoga koji je postao blaženik riječi.

I zato mu kao Učitelju: hvala i slava!

ВЕЗИЛКА

1.

Везилке, кажи како да се роди
проста и строга мaкедонска песна
од ова срце што со себе води
разговор ноќен во тревога бесна?

– Два конца парај од срцето, драги,
едниот црн е, другиот црвен,
едниот буди морничави таги,
другиот копнеж и светол и стрвен.

Па со нив вези еднолична низа
песна од копнеж и песна од мака,
ко јас што везам на ленена риза
ракав за бела невестинска рака.

Судбинско нешто се плело за века
од двете нишки, два созвучни збора,
едната буди темница што штрека,
другата буди вкрвавена зора.

2.

Везилке, крени наведена лика,
погледај в небо во претпладне златно:
се шари таму и чудесно блика
твојата везба на синото платно.

За тебе нема ни вечерен запад,
ти – морно око на трпетна срна.
Две бои таму ти горат и капат,
две шарки твои – црвена и црна.

Зар не се плашиш од јаркоста нивна,
и најмил спомен дека ќе ти згасат?
Зошто се губиш, ти строга, ти дивна,
дните ти минат, прокоби се гласат.

– И најмил спомен в душа ми блесна
се гаси од нив ко цвеќе без боја.
Но ти што ловиш звук на чудна песна,
ти си ја кажа судбината своја.

ТАЈНА

Откриј ми една твоја тајна
па макар колку мала и лесна,
лас ќе ја кријам во себе грбно –
дури не стане песна.

ВРВ

Еве на врвот се искачив. Сам.
Тука не ме следи око ничие.
И што? Јас во себе пак го шепотам
жалосниот сон на своето величие.

Д-Р Б. РИСТОВСКИ ВО ЗАГРЕБ, РИЕКА И СПЛИТ

По повод одбележувањето 100 години од оснивањето на ВМРО и 90 г од ИЛИНДЕН Заедницата на Македонците во Република Хрватска го покани на гости академикот д-р Блаже Ристовски.

Во повеќедневниот престој во Република Хрватска академикот Блаже Ристовски одржа предавање за »Тестаменталните духовни основи на македонската самобитност« во Загреб и Сплит, а имаше и свечана беседа на Академијата во Риека што по повод големите македонски јубилеји ја организираше Друштвото »Илинден«.

Во овој број го донесуваме во целост неговото излагање во Париз 1992. г. објавено во двотомната едисија »Македонски летопис« избор од авторски трудови на академикот Бл. Ристовски.

Академик
Д-Р Блаже Ристовски.*

МАКЕДОНИЈА ВО МИНАТОТО И ДЕНЕСКА

(Историско-политички аспекти)

Единствената мирна и мирољубива оаза во границите на бившата федеративна Југославија, единствената Република што не само што не доживеа разурнувачки крвав воен виор, туку не зеде ни активно учество на меѓуетничките војни на територијата на другите републики, единствената кандидатка за меѓународно признавање што, покрај Словенија, ја имаше честа да биде предложена од Арбитражната комисија на г-н. Бадентер за прво признавање од Европската заедница на 10 јануари 1992 година – ја доживеа горчливата судбина да биде последната држава на бившиот југословенски простор што го чека своето меѓународно признавање. Тоа е Република Македонија, државата на еден релативно мал, но мошне стар народ што обично се декларира како една од посебите гранки на јужните Словени, заедно со Бугарите, Србите, Хрватите, Црногорците, Словенците и Муслиманите (Босанците).

Што претставува Македонија и кои се Македонците?

До Првата балканска војна во 1912 година во рамките на Европска Турција живееше и се развиваше македонскиот народ како единствена етнокултурна целост, во границите од реката Бистрица на југ до врвовите на Шар Планина на север и од реката Места на исток до планинските венци зад Охридското Езеро на запад. Современите Македонци имаат главно словенско потекло, а словенските племиња го населиле овој географски простор во продолжение од IV до VII век на новата ера, навлегувајќи длабоко во денешните грчки и албански етнички територии, за кое и денска сеуште сведочи тамошната зачувана словенска топономија. Многу често современите Македонци, поради недостатна информираност, се третираат како директни потомци на античките Македонци на Филипа и Александра Македонски. Вистина, античките Македонци не биле Грци, иако како официјален го користеле грчкиот јазик во својата Империја, но тие не биле ни Словени, како што ги сметаа мнозина Македонци и туѓинци во XIX век. Па тогаш, каква е врската на денешните со античките Македонци?

Македонскиот народ, во текот на милениум и пол, се формирал од надојдените словенски маси (од разни племиња), во кои постепено низ вековите се амалграмирало и завареното несловенско население што останало во овие места. Тоа биле пред сè остатоците од

античките Македонци, Пајонци, Илири, Траки, Кумани, Авари и други народи и племиња што повремено наврќале или останувале во овие краишта. Постепено историјата и географијата профилирале една етнокултурна целина, со словенски јазик, сроден со бугарскиот и српскиот, но доволно различен од овие соседни јазици, како во однос на лексиката и фонетиката, така и во морфологијата и синтаксата. Тоа се блискости и разлики како што ги има помеѓу хрватскиот и словенчкиот, или рускиот, украинскиот и белорускиот или пак чешкиот и словачкиот денешен литературен јазик. Следствено, со античките Македонци нè сврзува македонското име наследено од географскиот простор што главно го зафаќа (притоа да не заборавиме дека дури и во почетокот на нашава ера апостолот Павел, според Светото писмо, им се обраќа со посланија на Македонците во Солун!); сме наследиле една култура што сигурно вршела одредено влијание при нашето етнокултурно профилирање, но во нашите жили сигурно се прелеал у некој процент од крвта на античките Македонци, зашто, како што пишува во 1871 година македонскиот културно-национален деец Димитар Македонски, »не знала земјата, па да ги голтне« тие стари Македонци. Меѓутоа, сето тоа никако не значи дека и Грција денеска нема известно право да вклучува во својата историја и дел од историјата на античка Македонија, бидејќи во еден период таа претставува функција и во грчкиот државно-културен развој. Затоа и бесмислено е да се поставува денеска прашањето: чиј е, на пр., Александар Македонски. Да прашаме ли чиј е Карло Велики? Дали денешните Французи се Франки? Или можеби современиот француски литературен јазик не е француски?

Значи, овој така формиран македонски народ почнал да се конституира како посебен историски субјект главно од VII до почетокот на XI век, кога под името Словени (коешто се зачувало кај Албанците до денеска, макар и со погрдно значење!) води големи борби, под водството на свои кнезови, за обединување на одделните »склавинии« во единствена држава, прави обиди да го заземе вториот византски центар Солун, постепено го прифаќа христијанството и христијанската

* Македонски летопис – Скопје – 1993

цивилизација, па врз основа на говорот на Словените од Солунско во половината на IX век браќата Кирил и Методија, како византски мисионери, го создаваат првото официјално словенско писмо со првите преводи на светите књиги и стануваат првите словенски првосветители во Македонија и во Моравија. Нивните ученици Климент и Наум, по враќањето во Македонија (по 886 и 893), во Охрид создаваат најсилен словенски духовен, просветен и културен центар, познат како Охридска книжевна школа, од која се зачувани голем број пишани книжевни споменици (во преписки). Не случајно имено во овој крај во X в. се создава јадрото на пространата држава на царот Самоил, како држава на Македонските Словени, со автокефалната Охридска патријаршија што по 1018 год. е деградирана на ранг архиепископија, но цели осум века потоа таа Охридска архиепископија го зачувува континуитетот на македонскиот духовно-просветен живот во Македонија, сè до нејзиното неканонско укинување во 1767 година. Беше создаден писмен јазик од македонска редакција што се употребуваше во Македонија сè до половината на XIX век, а беа изградени огромен број цркви и манастири со фрески и икони што и денеска претставуваат светско богатство што се оценува како претходник на италијанската ренесанса. Само во градот Охрид постоеле 365 цркви – за секој ден од годината, иако денеска се зачувани релативно мал број од нив. Сето тоа зборува за една автентична култура низ вековите што ја изделува Македонија како одделна регија и македонскиот народ како посебен во словенскиот свет.

Но историјата не му била наклонета на македонскиот народ. По конечното разгромување на Самоиловото царство во 1018 година, одново се редва туѓинските владеења. Македонија влегуваше во средновековите феудални држави Византија (најмногу), Бугарија, вкупно осумдесетина години Србија и најпосле Отоманската Империја – цели пет и пол векови, секогаш како целина, со заокружен етнокултурен, економски и географски профил. Македонското име во сите тие векови, покрај државните имиња на владејачите, се употребува како покраинско, а од XVII век и како народно. Таквата Македонија, со словенски белег, влезе и во картите на Меркатор и на другите европски картографи од XVI век наваму. Од XVI век македонските охридски архиепископи водат многу преговори со разни држави за помош за ослободување на македонскиот словенски православен народ. Се креваат многубројни востанија и постојано дејствуваат ајдути по македонските планини. Во Австро-турската војна во 1689 год. македонскиот востаник Карпош се става на страна на Австрија и завладува голем дел од Македонија, а по поразот настанува голема преселба на населението на север. Самиот австриски цар испраќа обраќања до «македонскиот народ», а од преселениот народ во Војводина голема маса се префрлаат во Русија и Екатерина Втора образува хусарски полкови на својата територија за борба против Турција, при што е формиран и Македонски хусарски полк, со посебни национални обележја што се разликуваат од српскиот, бугарскиот, грчкиот и влашкиот полк, а самите учесници во руската администрација се запишани по народност «од македонската нација». Следствено, македонското име постепено од географско-историско преминува во народносно за Македонците со што се диференцираат од другите соседни народи на Балканот.

Но Македонија се наоѓаше во централен дел на Отоманската Империја и немаше можност лесно да контактира со свои колонии во соседството, како што беше случајот со Србија, Грција, Романија, а подоцна и Бугарија и Албанија. Затоа и остана последна во границите на Турција.

Но во Македонија исто така процвела просветителските идеи. Македонецот Христофор Жефарович во 1741 год. ја издаде својата Стематографија, во која го внесе и стариот македонски грб што беше настанат истовремено со српскиот и бугарскиот. Настана економски подем на градовите и се интензивираа врските со Европа. Напредните идеи продираа и во феудална Тур-

ција. Народот побара книга на својот јазик. Се јавија и автори што ги задоволија тие потреби. Јоаким Крчовски од 1814 до 1819 година објави пет свои книги во Будим. Во 1816. г. тоа го стори и Кирил Пејчиновиќ со знаменитата книга «Огледало». Се појави потребата за своја печатница, и во Солун беше отворена печатницата на Теодосија Синантски во 1838 год. Почнаа да се објавуваат книги на јазик што го одразуваше народниот современ говор. Но Србија доби вазално кнежевство, а наскоро и Грција се осамостои. Исламизирана Албанија сеуште не чувствуваше потреба за еманципација од Турција. Во 1859 г. и Романија конечно се ослободи, па останаа само Бугарија и Македонија како единствени две словенски православни земји во Турција. Меѓу нив се појавија заеднички стремени за слобода. По српско-хрватската спогодба за заеднички јазик, се јавија слични тенденции и за заеднички јазик и на Македонците и Бугарите. Се отпечатија и учебници на таков јазик што во основата сепак го носеше белегот на македонските говори. Во училиштата се воведувааше словенскиот наместо дотогашниот старословенски или грчки јазик.

Народот во Македонија се обиде да издејствува обновување на својата Охридска архиепископија како македонска црква. Тоа не го дозволувааше грцизираната Вселенска патријаршија во Цариград. Настана грчко-македонскиот судир врз национална основа. Кога во Македонија почнаа да продираат книги и весници на бугарски јазик се почувствува дека и тоа е туѓ јазик, на Македонците се свртеа кон истакнување на потребата за одделен македонски литературен јазик со учебниците и во училиштата. Се разгоре и бугарско-македонската етнографска расправија. Тоа особено се засили по основањето на Бугарската егзархија како единствена словенска православна црква во Турција и кога пропадна можноста за обновување на Охридската архиепископија, зашто Турција не можеше да дозволи две словенски православни цркви во своите граници. А во Турција се признаваа вери, и не нации, па затоа и суштествено значење имаше имено црквата.

Така почна борбата на туѓите национални пропаганди во Македонија што траеше сè до распаѓањето на Отоманската империја и поделбата на македонскиот народ од соседите по Балканските војни. Единственото тело на народот почна да се цепка на разни «народносни» групации, «партии» што почнаа со цркви и училишта, а завршија со чети и ножеви.

Македонската национална мисла почнува да се пројавува од 40-тите години на XIX век. Историската свест се темелеше врз наследството на Александар Македонски и античката држава Македонија. Во 1844 год. при посетата на Македонија рускиот славист Виктор Григорович констатирал дека најпопуларни личности сред интелигенцијата и во градските средини биле Александар Македонски и кралот Марко (од XIV век). Во процесот на националната еманципација беше потребно славно минато и силни личности со светска слава. Во борбата за своја црква и сопствен литературен јазик во 1858 год. избувна Кукушката унија што имаше само формално верско обележје. Унијатството што се повторуваше и подоцна беше начин за да се дојде до обновување на Охридската архиепископија како национална македонска црква, па макар и под покровителство на папата во Рим наместо на патријархот во Цариград.

Од половината на минатиот век почна да се развива и една световна литература на македонски јазик, пред сè поезија. Основоположник на новомакедонската поезија стана Константин Миладинов, а во тој круг се и Константин Петровиќ, Рајко Жинзифов и Григор Прличев. Познати се и драмските творби на Јордан Константинов – Џинот и особено кон крајот на XIX и почетокот на XX век драмите на македонски на Војдан Чернодрински, Димитар Хаџидинов, Марко Цепенков и др. При сето тоа особено значење имаше собирањето и издавањето на македонското усно народно творештво, при што посебно место заземаат зборниците со народни песни на Стефан Верковиќ (1860) и особено

на браќата Миладиновици (1861), како и зборниците на Кузман Шапкарев, Васил Икономов и пред сè богатите записи на разни народни умотворби, првенствено прозни, од Марко Цепенков.

Развитокот на македонската културно-национална свест го проучуваа и видни имиња од странство, како што беше австрискиот публицист Карл Хрон, рускиот славист Петар Драганов, полскиот лингвист Бодуен де Куртене, а професорот на Петербуршкиот универзитет Петар Лавров во 1900 год. го воведо и првиот универзитетски курс по македонскиот јазик и литературата.

Особено раздвигување во Македонија настана во 70-тите години на минатот век што доведе и до првото националноослободително востание во 1876 год. (Разловечкото), по кое на Цариградската конференција за првпат Македонија излезе на меѓународната сцена и првпат беше изделена како самостојна област во една предвидувана дуалистичка монархија со Бугарија. Тогаш првпат се развее националното македонско знаме и започна оружената компонента на ослободителната акција што траеше перманентно цели седум децении.

Особено значење има Кресненското востание (1878–1879) како реакција на Берлинскиот конгрес (1878) што ја врати Македонија одново под турското ропство. Веднаш потоа беше создадена Македонската лига (1880) што го подготви и првиот Устав за државното уредување на Македонија со една мошне разработена Воена инструкција за организација на Македонската војска. Истовремено беше образувано Народното собрание на Македонија со Привремена влада на Македонија што издаде значајни акти до претставниците на големите држави (1880–1881).

По Берлинскиот конгрес, кога Македонија остана единствена целосна словенска православна земја во Турција, беа направени и важни потфати на литературно-културен план. Революционерот, писателот, лексикографот, учебникарот, граматичарот и историчарот Горѓија Пулевски во Белград објави два речника, во Софија една поема «Самовила Македонска», стихозбирка во два дела «Македонска песнарка» и прва граматика на македонскиот јазик (1880), а во ракопис остана обемната «Словеномакедонска општа историја». Пулевски Фирмира и Словеномакедонска литературна дружина (1888), а по нејзиното растурање беше формирана Младата македонска книжевна дружина во Софија (1890–1894). Истовремено во Белград беше организирана Ученичката дружина «Вардар». Целта беше да се создава македонска литература и култура, да се проучува македонската историја и етнографија и да се развива националната идеја на Македонците како народ.

Сè во истото време, во Софија беше фирмирана Македонската социјалистичка група што издаваше весници (1895–1898), во Солун беше основана потоа најзначајната организирана ослободителна сила Тајната македонско-одринска револуционерна организација (ТМОРО) што во 1903 година го подигна Илинденското востание како највисок дострел на македонската национално – политичка ослободителна акција. А во Лондон во истата година беше реформирана дотогашната Македонско-албанска лига во Национален комитет за автономија на Македонија и Албанија.

Но националистичките пропаганди веќе беа легализирани во Турција и преку своите цркви и училишта и потоа преку своите конзули и трговски агенти го делеа народот и ја спречуваа самостојната македонска национална мисла и акција. За да се парира на таа активност, во 1902 год. во Белград беше фирмиран Македонскиот клуб со читалиште што почна да го издава и својот орган «Балкански гласник» (на српски и на француски јазик), а кога беше разгромен од српските власти, основачите и редакторите отидоа во руската престолнина и таму го основаа Македонското научно-литературно другарство (1902), како најзначајна македонска национална институција до Ослободувањето. Тука првпат беше и официјално воведен македонскиот како службен јазик, беше подготвена најполната и најкомплексна

македонска националноослободителна програма, а беше подготвена и отпечатена првата книга на современиот македонски литературен јазик и правопис «За македонските работи» од Крсте Мисирков (1903), како и првото списание на тој јазик и правопис «Вардар» (1905). Подготвуваните училишта на македонски јазик со подготвените македонски учебници не беа реализирани поради дејство на Србија, Бугарија и Грција.

Иако Македонците во револуционерната дејност автономноста ја истакнуваа како највозможна форма на својата државност во рамките на Турција (што се засновуваше врз Берлинскиот договор), сепак тие правее програми и за една Македонија во балканска или во јужнословенска федерација или конфедерација. Тоа беа идеи што имаа многу приврзаници и силен одзив во светот.

Но особено по средбата на суверените на Русија и Англија во Ревал (1908), кога (по неуспехот на реформите во Македонија по Илинденското востание) се обновиле идејата за полна автономија на оваа турска провинција, беше крената Младотурската револуција и беше осуетена и таа иницијатива. Гледајќи ја опасноста Македонија сепак да издејствува своја држава во каква и да е форма, малите балкански соседи побрзаа (по подготвките со својата «четничка акција» во Македонија) да постигнат договор за заедничка воена акција против Турција и таква дојде Првата балканска војна (1912), кога Турција беше вистина разгромена, но заедно со тоа и Македонија засекогаш ја загуби својата целост. Во стремезот за заграбување поголеми делови од Македонија беше поведена Втората балканска војна што заврши со Букурешкиот договор од 10 август 1913 год. Според него, Грција го заграби најголемиот дел од Македонија (35.162,2 км.), Србија како иницијатор на делбата и најагресивен фактор за војната го доби Вардарскиот дел што денеска ја претставува територијата на независната Република Македонија (25.774 км.), а мал дел сепак и беше доделен и на победена Бугарија (6.789 км.), додека тогаш осамостоената Албанија доби најмало парче населено со македонско христијанско и исламизирано македонско население што денеска брои околу 150.000 жители.

Гледајќи ја опасноста за загубување на единството на народот и татковината, оценувајќи ги потфатите на соседните монархии Србија, Бугарија, Грција и Црна Гора, Македонците организираа отпор уште пред објавувањето на Првата балканска војна. Беа организирани нови друштва во странство, но и во земјата. Особено значајна историска улога имаше Македонското научно-литературно другарство во Петербург што се појави како македонска колонија и настапуваше најенергично за афирмација на македонската национална идеја и ја поведе најенергичната борба за обединување на раскинатото тело на народот и татковината. Беа издадени повеќе официјални акти и брошури, а почна да излегува и најзначајната македонска периодична публикација (на руски и на македонски јазик) списанието «Македонскиј глас» (Македонски глас)» (1913–1914).

Почнувањето на Првата светска војна го имаше сепак коренот имено во Македонија (1914). Македонците се надеваа дека по нејзиниот крај ќе ја обезбедат слободата и обединувањето, но во Версај победничките сили, а сред нив и соседните Србија и Грција, издиктираа потврда на поделбата и на новото ропство на македонскиот народ. Напротив во Петроград, пред Октомвриската револуција, Македонскиот револуционерен комитет на чело со Димитрија Чуповски прокламираше програма за една Балканска Демократска Федеративна Република со Македонија како рамноправен член (1917), македонските друштва во Женева поведоа силна кампања за создавање обединета македонска држава, а Привременото претставништво во Софија (1918–1919) разви широка активност за обезбедување слобода и единство на Македонија на Версајската конференција. За жал, тоа беше последната шанса.

Но Македонците не ја напуштија ослободителната мисла и акција. Во меѓувоениот период беше развиена мошне широка и организирана дејност на македонските

ослободителни сили – преку револуционерна активност, но и преку мирни средства на културно – национален план. Под притисок на друштвото на народите, во 1925 год. во Атина грчката влада објави буквар на македонски јазик (со латинската азбука) под наслов »Abecedar« што требаше да означи почеток на образованието на македонското население во Грција на родниот јазик. Но се спротиставија соделачите Србија и Бугарија, па училиштата на македонски Грција не ги отвори и »Абецедарот« не влезе во употреба.

Меѓутоа, бројните македонски организации сè поинтензивно и поорганизирано го поставуваа прашањето за ревизија на версајските и нејските договори. Единствениот начин да дојде до одбедување на Македонија беше федерацијата на балканските држави. Затоа и македонските прогресивни сили ја прифатија програмата на Коминтерната и се вклучија во движењето за балканска федерација со обединета Македонија како рамноправен член. Особена активност разви организацијата ВМРО (Обединета) (1925–1936) што го издаваше и својот орган »Македонско дело«. Во овој период се појавија голем број весници и списанија, но и посебни публикации што ја пропагираа ослободителната идеја на Македонија.

Под притисок на самиот народ од сите делови на Македонија, во февруари 1943 год. Коминтерната објави и посебна резолуција за македонската нација и македонскиот јазик. Тоа беше важно меѓународно признание на националниот индивидуалитет на Македонците што беше и поддржан од комунистичките партии на Балканот и во светот. Се разбира, Коминтерната не создаде нација, туку поддржа една нација за нејзината конечна афирмација, и тоа заради сопствените политички интереси!

Појавата на фашизмот во Европа ги зголеми надежите на Македонците за пререшување на »македонското прашање«. Беа објавувани широко прифатени весници и списанија во Бугарија, Србија (Југославија) и Грција, но и во Европа и зад Океаните. Излегоа и книгите »Македонските славјани« од Ангел Динев (1938), книшките на Коста Веселинов (1938–1940), стихозбирките на македонски јазик на Венко Марковски (1938–1941), Кочо Рацин (1939), Волче Наумчески (1939 и 1941) и Коле Неделковски (1940–1941), а особено значајна дејност разви Македонскиот литературен кружок во Софија (1936–1942) на чело со поетот и револуционерот Никола Вапцаров. Значајно е што пред Војната особено во Вардарскиот дел на Македонија се разви широко прогресивно ослободително движење, предводено од младината, коешто почна да издава и нелегални публикации, како што беа »Билтен« (1940) и »Искра« (1941) на македонски јазик.

Така македонскиот народ влезе подготвен во виорот на Втората светска војна, одново окупиран од осовината на фашистичките сили и одново поделен. Започнатата единствена ослободителна борба уште во 1941 г. беше спречена од владетелите на Македонија, па мораше да се војува за слобода во сите делови посебно. Тоа нужно доведе и до различни резултати на борбата што беше искористена од соседите. Затоа и македонската ослободителна војска (околу сто илјади борци) успеа да го ослободи со сопствени сили, во пазувите на антихитлеровата коалиција, само Вардарскиот дел на Македонија. На врвот заседание на АСНОМ на 2 август 1944 година беше прокламирана македонската држава со полна национална слобода на македонскиот народ. Така настана Демократска Федерална Македонија во рамките на Демократска Федеративна Југославија. Деловите во Грција и Бугарија останаа надвор од оваа држава. Во Граѓанската војна во Грција (1946–1949) Македонците зедаа најмасовно учество во борбата за национална слобода, беа фирмирани и сло-

бодни територии на коишто се организира слободен национален живот и за Македонците, но по поразот настана нов егзодус, со нови прогони на десетици илјади Македонци по светот.

Веќе 48 години постои македонската држава, макар и како федерална единица. Комунистичкото едноумие и нанесе големи штети, но државата закрепила. По 1989 година настана нова епоха за Македонија. Демократските сили организираа плуралистички систем со слободни напламентарни избори, од коишто произлезе и првиот слободен плуралистички конституиран парламент на Македонија и првата демократска влада на Република Македонија. На 8 септември 1991 год. беше спроведен референдум за изјаснување на народот за идната судбина и се определи за независна Македонија. Беше донесен нов, граѓански Устав на Република Македонија. Државата ги гарантира човековите права и слободи на сите граѓани според меѓународно прифатените нормативи. Националните малцинства во Македонија и досега имаа полна рамноправност, но тоа сега уште повеќе се прошири и се гарантира. Со една мирољубива и разумна политика раководството на Република Македонија обезбеди полн мир на својата територија и не зеде учество во војните во границите на бивша Југославија. Со меѓусебни договори конечно се повлече од Македонија и последниот војник на Југославенската народна армија и сега македонска војска ги чува македонските граници. Владата на Република Македонија ја има полната власт, па веќе беше воведена и сопствена монета. Со тоа и наполно се конституира независноста на македонската држава, како мирољубив демократски фактор на стабилноста на Балканот. Сакаме добрососедство со сите околни држави и народи, немаме никакви територијални претензии спрема никого и ги гарантираме правата и слободите на сите национални малцинства во нашата држава.

Република Македонија е просторно мала држава (вкупно 26.494 квадратни километри) со население од 2.033.964 жители, од кое: 1.314.283 жители (или 64,62 проценти) се Македонци (уште толку живеат надвор од Републиката), 427.313 (или 21,01 проценти) се Албанци, 97.416 Турци, 55.575 Роми, 44.159 Срби (од нив половината како воени лица и семејства сега се иселија во Србија) и 95.218 од други националности.

Во Парламентот на Република Македонија има повеќе партии, а во нив и 23 пратеници се Албанци, двајца Роми и други, додека во Владата на Република Македонија еден потпретседател и двајца министри се Албанци, а во разните ресори се застапени и претставници од другите националности.

Во Република Македонија, покрај на македонски, излегуваат весници и списанија и на албански, турски и влашки јазик, а на Македонската телевизија и на Радиото постојат редовни емисии и на албански турски, влашки и ромски јазик. Оспособен тоа, в посебен театар на народностите во Скопје, разни друштва, но и политички партии на сите националности што денеска живеат во државата. Образовната мрежа опфаќа училишта на македонски, но и на албански, турски, српски, а се прават напори и на ромски и влашки јазик. На двата универзитети (во Скопје и во Битола) студираат претставници од сите структури на населението, а тие се застапени и во сите пори на власта и на управата. Не случајно комисиите на КЕБС, па и Арбитражната комисија на Бадентер, ја потврдија правилната и праведна политика на Република Македонија и го препорачаа меѓународното признание на оваа држава. Ние веруваме дека тоа ќе го сфати и соседна Грција и во Република Македонија ќе согледа не само сосед, туку и пријател и соработник, во заемен интерес.

Париз, 15. IV. 1992 год.

РАЗВИТОКОТ НА СОВРЕМЕНИОТ МАКЕДОНСКИ ЛИТЕРАТУРЕН ЈАЗИК

По повод 50 г. од создавањето современа македонска држава 1944–1994 г. и првата кодификација на современиот македонски јазик го донесуваме овој труд на едниот од основоположниците на македонскиот јазик, литература и култура, неговиот најзаслужен градител и незаобиколлив камен темелник во македонското траење.

Тешко ќе се посочи друга балканска област во која национално-културниот развој во последните два века да биде толку сложен како во Македонија. Причините за таквата ситуација се многустрани, а сите тие се изразија во фактот што процесот на националната еманципација на македонскиот народ беше сопиран и, природно, заостануваше наспремно развојот во соседните земји, така што и балканските држави, формирани во XIX век (Србија, Грција и Бугарија), можеа активно од свои позиции да се вмешуваат во тој процес.

Се разбира дека ваквата историска опстановка има оставено овој отпечаток и врз развојот на современиот македонски литературен јазик. Имајќи ги предвид токму надворешните историски околности, можеме во тој развој да изделуваме три основни фази.

Првата го опфаќа периодот од почетокот на XIX век па до балканските војни во 1912–1913 година. Во тоа време Македонија се наоѓа уште под турска власт и претставува поприште на кое балканските држави водат постојана борба, со различни средства, за својата политичка и културна доминација, меѓу другото и за ширењето на употребата на своите литературни јазици. Меѓутоа, бидејќи ниедна од нив немаше тогаш можност за директна интервенција во смисла на налагањето на својот национален јазик, остануваше простор и за употребата на локалните македонски говори во наставата и писменоста, како и за настојувањето да се изгради низ таа употреба посебен македонски литературен јазик.

Втората фаза настанува со поделбата на Македонија во 1913 година меѓу учесниците во балканските војни, Србија, Грција и Бугарија. Заедно со теориите што им ја откажуваа на Македонците националната самобитност, по силата на државен диктат се оневозможи употребата на македонскиот јазик во јавниот живот (во училиштата, печатот и др.), додека официјалниот јазик на дадената држава се налагаше безусловно во средината на македонското наследство под нејзина власт. Поделбата на Македонија доведе и до тоа, што во јазичен поглед Македонците да бидат поставени во различни услови, како во врска со општата ситуација во земјите каде што живееле, така и во однос на разграничувањето на сферите на јазичното воздејство врз македонското население.

Најпосле, третата фаза во формирањето на современиот македонски литературен јазик почнува со крајот на Втората светска војна, кога во СР Македонија во рамките СФР Југославија тој доби можност да се употребува во различните функции на современото општество. Овој историски резултат мора да се чувствува, се разбира, во животот на целокупниот македонски народ.

Развојот на современиот македонски литературен јазик во првиот од вака изделените периоди се опира, природно, пред сè на традициите на средновековната словенска писменост. Во рамките на таа писменост уште пред XIX век се афирмираат постепено елементите на македонскиот народен јазик и со тоа се

врши потребната подготовка за изградување на еден современ литературен јазик на народна основа.¹ Улогата на традиционалниот црковнословенски јазик, како јазик на вишата култура, е доминантна во самиот почеток на новата македонска литература. Во принцип, и овде се работи за истиот оној контакт што го посматраме при зародувањето на современите словенски литературни јазици во сферата на употребата на црковнословенскиот (рускиот, српскиот, бугарскиот и др.).

Сепак, една важна специфичност забележуваме во тоа што не во сите македонски краишта во почетокот на XIX век црковнословенскиот ја има таа доминантна улога. Долгата грчка доминација во црковниот и просветниот живот во периодот на турската власт причини што во некои центри, особено во Јужна Македонија, да се зацврсти употребата на грчкиот, како јазик на вишата култура. Дури и словенското писмо, кирилицата, беше во тие центри заборавено, така што Македонците, и кога пишуваа на својот мајчин јазик, се служеа со грчка азбука. Така настана во јужните македонски краишта во првата половина на минатиот век цела една мала книжнина на народен јазик, која се состои пред сè од преводи на евангелски и религиозно-поучни текстови, а е пишувана со грчка азбука. Без контакт со традиционалниот словенски писмен јазик, таа книжнина е упатена да се опира уште повеќе на народниот јазик којшто во неа се јавува навистина со примерна чистота.²

Во текот на минатиот век словенската традиција ги воспостави постепено своите права во сите македонски области, и во тоа беше потпомогната од воздејството на современите словенски литературни јазици. Така, во кирилската писменост се изврши една синтеза на обидите да се пишува на народен македонски јазик, како во сферата на предимната употреба на црковнословенскиот така и во сферата на предимната употреба на грчкиот. Не можеме овде да не споменеме макар некои факти, посебно илустративни за споменатиот контакт. На пример, Димитар Миладинов се служел со грчката азбука при бележењето на македонските народни песни но тие записи беа транскрибирани на кирилица при нивно објавување. Исто така е интересно дека Григор Прличев уште во 60-те години на минатиот век своите говори на охридски дијалект ги пишува со грчка азбука, додека своите поетски текстови и преводи ги пишува со кирилица и тоа на еден архаизирани јазик. Во неговиот случај изборот на стилот го определува и изборот на азбуката.³

Воведувањето на македонскиот народен јазик во литература во почетокот на XIX век е сврзано со дејноста на првите писатели на новата македонска литература – Јоаким Крчовски и Кирил Пејчиновиќ. Нивните текстови заправо ни покажуваат еден своеобразен контакт меѓу црковнословенскиот и народниот македонски јазик. Елементите на црковнословенскиот се уште бројни во јазикот на Крчовски и Пејчиновиќ, а особено на оние места во нивните текстови, каде што се расправа за поапстрактни религиозни предмети и каде

што се приведуваат во поголема мера цитати и формули од осетите книги. Народниот јазик, од друга страна, се појавува во почист облик во пасусите посветени на народниот бит и во описи на сцени од секидневниот живот.

Иако во почетокот на минатиот век се поставуваа веќе писмениот јазик на народна основа, не можеме да кажеме дека тогаш имаме и целесообразно управени народи за изградба на еден нов литературен јазик, со јасна претстава за неговиот облик и со јасна свест за тоа дека тој треба да се устрои како општ писмен јазик за Македонците. Употребата на народниот јазик во овој период се сфаќа поскоро како едно принижување на стилот, наложено од сè поголемата практична потреба да се дадат такви текстови што ќе му бидат достапни на народот. Народниот јазик се афирмира прво во функцијата на т.н. низок стил, додека функцијата на висок сита сè уште им припаѓа на црковнословенскиот односно грчкиот, соодветно на сферата на нивната предимна употреба. Ова сфаќање е изразено убаво во предговорот на Теодосиј Синаитски кон «Утешение грешним» од Кирил Пејчиновиќ (Солун, 1840), каде што црковнословенскиот е наречен златен клуч, додека јазикот на споменатата книшка се наречува клуч од железо и челик, но затоа пригоден да се отвори со него срцето на простиот човек.

За да се постави по определен начин прашањето за создавање на еден современ литературен јазик, не е ше доволно само сфаќањето на практичната потреба да се пишува на јазик разбирлив за народот, ами требаше прво да се создадат историските услови за национално движење низ кое, со националната солидарност, ќе се зародува и свеста за општење на заеднички литературен јазик. Во првите децении на минатиот век, очевидно, таквите услови уште не беа создадени во Македонија, како впрочем и во други области на Балканот.

Оценувајќи ја чисто националната димензија во областа на литературно-јазичната дејност во Македонија во минатиот век, ние се среќаваме со типична ситуација на колебање во еден мал заостанат народ меѓу можноста да се развива опирајќи се пред сè на своите внатрешни сили и алтернативата да се интегрира во некаква целост што ја налага акцијата од некој друг центар или од повеќе центри на национална диференцијација.⁵

И покрај тоа, за македонската литература во минатиот век е во јазичен поглед карактеристичен фактот што таа, во различни варијанти, ја остварува имено македонската писмена традиција. Тргајќи од македонска основа, таа литература се разликува со тоа јасно од литературата на другите јужнословенски народи во истиот период. Заправо е упалливо колкумалку Македонци се обиделе тогаш да се афирмираат како писатели на некој друг јазик. Скоро како исклучок можеме да го сметаме случајот на Григор Прличев, којшто своите поеми «Сердарот» и «Скендербер» ги напишал на грчки, а подонца својата «Автобиографија» на бугарски, но со голем број македонизми. Па и самиот тој сепак има оставено повеќе текстови со македонска јазична основа, а некои дури и на чист народен јазик.

Истакнавме дека во првите децении на XIX век уште не се поставуваа поблиску прашањето за обликот на литературниот јазик. Малкс подоцна, во 50-те и 60-те години на тој век, веќе почнува да се дискутира поопределено за тоа прашање. Во меѓувремето беше постигнат извесен напредок во ширењето на граѓанската просвета во Македонија, и, во врска со тоа, во создавањето на еден круг образовани луѓе. Литературата која дотогаш носеше изразито религиозно-поучителен карактер, придобива црти на литература свртена кон проблемите на новото време со една забележлива романтичка инспирација. Се разбира дека од самото тоа мораше да произлезе извесна јазична обнова. Го чувствуваме тоа веќе во речникот на текстовите на Јордан Хаџи Константинов-Џинот којшто, надминувајќи ја мисловната содржина на делата на своите претходници од

почетокот на XIX век, за првпат им дава поголемо место на европеизмите, на елементите на интернационалната лексика. Што е посебно важно, во егот на т.н. црковна борба против власта на Цариградската патријаршија, сè поголемото противување на грчкиот јазик, и во врска со тоа на употребата на грчкиот јазик во црквите и училишната, го поставуваше во 60-те години јазичното прашање со наложителност на една непосредна потреба.

Како и во другите јужнословенски области во првата половина на минатиот век, така и во Македонија прашањето за литературниот јазик не наоѓаше само еден одговор. Познато е дека во споменатиот период т.н. Илирско движење, со центар во Хрватска, се залагаше за еден општ «илирски» литературен јазик за Јужните Словени и дека таа идеја беше пригната и од некои писатели од словенечката средина (Станко Враз, Урбан Јарник, Матија Мајар). Меѓутоа, словенечкиот сепак се афирмира како посебен литературен јазик, а «илирската» идеја придонесе да се реализира јазична поврзаност во потесни рамки отколку што се замислуваше првобитно – су усвојувањето на заеднички српско-хрватски литературен јазик.⁶

Во една епоха на уште недоволна национална издиференцираност на јужнословенскиот терен беше сосем природна појавата на различни гледишта во врска со прашањето за новите литературни јазици. Притоа се изразуваа како извесни интерграциони стремежи така и стремежи за диференцијација. Сето тоа се поврзуваше со процесите на економскиот и општествено-политичкиот план во почетната фаза на националното раздвигување во јужно-словенската средина.

Врз една таква општествена основа и во Македонија се пројавуваат кон 50-те и 60-те години на минатиот век од една страна настојувања за интеграција на Словените во рамките на Турција, а од друга такви што водеа кон самостоен национален развој на македонскиот народ. Во однос на изборот на литературниот јазик произлегоа од таа ситуација две различни становишта. Според едното становиште требаше да се создаде заеднички бугарско-македонски литературен јазик, а според другото, застапувано од т.н. македонисти, требаше Македонците како посебен словенски народ, да изградат и свој посебен литературен јазик. Како што знаеме, натамошниот историски развој на македонскиот народ доведе до афирмација на второто гледиште.

Меѓутоа, во епохата за која говориме иднината беше уште недоволно јасна. Сепак, колку и да се противставуваат гледиштата што ги изнесовме, не треба да то превидиме и тоа во што тие се допираат. Имено, ним беше заеднички опозициониот став спрема воведувањето во Македонија на кој и да било литературен јазик што нем а да води сметка за македонската традиција.

Оние македонски културни општествени работници што се залагаа за заеднички бугарско-македонски литературен јазик го замислува тој јазик како «среден», т.е. како јазик во структурата на кој ќе бидат подеднакво застапени бугарските и македонските особености. За нив беше неприемливо секое решение што би ја пре небрегнало македонската јазична специфичност, потврдена впрочем практично во дотогашната писмена активност во Македонија. Тоа го истакнуваше јасно и главниот застапник на идејата за јазичен компромис, Партениј Зографски.⁷

Но овој компромисен предлог не беше ни најмалку сочувствено примен од бугарска страна, ами напротив последуваа остри напади, во кои други и јазикот на Партениј Зографски се наречува «една мешаница од бугарскиот и српскиот», «бугарско-српско наречење». Во една таква ситуација почнува акцијата за издавање на посебни учебници за македонските училишта, пишувани на јазик со македонска основа (од Партениј Зографски, Кузман Шопкарев, Димитар Македонски и др.).⁸ Тоа беше заправо израз на фактот дека меѓу Словените во Турција се оформува не едно, ами две национално-културни средишта, како што тоа го покажа самиот

историски резултат. Притоа покрај специфично јазичниот развој се јавува и едно посебно осмислување на историските традиции што претставува необично важен момент во периодот на националната преродба. Во времето на црковната борба од посебна важност за настроението на народот во Македонија беше истакнувањето на онаа улога што во минатото ја играла самостојната Охридска архиепископија. Се јавува стремез за нејзиното обновување што, се разбира, го поставуваше решението на црковната бора врз поинаква основа отколку што беше создавањето на општа јерархија за Словените во Турција.

Сето ова доведува до првите пројави на национална свест кај македонскиот народ. Така, цариградскиот бугарски весник «Право» од 30. XI. 1870 г. реагира против појавата што некои учители во Македонија тврделе «дека е друго Бугарин и бугарски јазик, а друго Македонец и македонски јазик». Уште подобро нè информира за ова познатиот бугарски писател и општествен работник П. Р. Славејков во својата статија под наслов «Македонското прашање» («Македонија» 18. I. 1871), во која се говори дека стремезот на Македонците за одделување не е «само празна приказна», ами мисла што мнозина сакаат да ја спроведат во живот. Овие и други податоци сведочат дека ситуацијата во однос на националната ориентација на Македонците во ова време била посложена отколку што тоа обично се изнесуваше и дека прашањето за посебна македонска националност и посебен македонски литературен јазик беше уште тогаш поставено. «Така и Македонците се народ и нивното место е Македонија» – пишува Ѓорѓи Пулевски во 1875 г., повикувајќи да се соберат од сите македонски краишта учени луѓе кои ќе состават македонска грамика «пак да остане као света таја книга за сиве шкоља, а и за други книги писање». А неговиот помлад современик, Темко Попов, истакнува во 1888. г. дека «националниот дух во Македонија е стигнат денеска до таков степен, што и самиот Исус Христос да слезе од небо, не може да го увери Македонецот оти е Бугарин или Србин, освен оние Македонци у кои веќе пропагандата бугарска се има вкоренето».¹⁰

Во ситуација на уште неустановен литературен јазик, дури и повеќе од тоа – на различни ориентации во поглед на самиот негов избор, природно е што во литературната практика во втората половина на XIX век сè уште имаме појава на изразити индивидуални јазични варијанти кај одделните писатели. Тоа го посматраме и во јазикот на главните претставници на македонската литература во тоа време – Константин Миладинов, Рајко Жинзифов и Григор Прличев. Јазикот на нивните поетски текстови го носи гелегот на барање и на сета неустановеност карактеристична во тој поглед за епохата, но во него се исто така по еден или друг начин изразени оние стремеза за кои веќе зборувавме. Песните на Миладинов се, на пример, пишувани на народен јазик (струшки дијалект), со сосем незнатни туѓи примеси (русизми, бугаризми). Миладинов поаѓаше од традиционалниот јазик на народната поезија и со тоа тој се јавува како претходник на создателите на современата македонска поезија кои го користеа истиот јазичен опит. Жинзифов, од друга страна, сакаше и во својата практика да го спроведе гледиштето за создавање на «среден» бугарско-македонски литературен јазик. Неговата до голема мера произволна јазична конструкција мораше да се одрази на спонтаноста и свежината на неговиот поетски израз. Кај Прличев, како што споменавме и порано, имаше двоене на јазичната форма спрема сферата на употреба. Тој ни ина оставено извонредни образци на народниот говор во текстови со кои се обраќал непосредно кон народот. Од друга страна, во повеќе свои литературни текстови тој сакаше да го потврди своето мислење дека за основа на литературниот јазик треба да се земе старословенскиот. Несомнено дека ваквото разликување на нискиот и високиот стил, којшто се реализира во еден архаизиран облик, се должи на влијанието на јазичната ситуација ви грчката литература, зашто Прличев и поч-

нал да пишува на грчки јазик. Инаку е интересно дека и Прличев спаѓа во редот на оние луѓе што се залагаа за создавање на еден општословенски литературен јазик. Тој сметаше дека го беше избрал правилниот пат кон достигнувањето на таа цел.

Неповолните историски услови (меѓу другото и брзиот економски пад на македонското граѓанство во 70-те години и во врска со тоа засиленото емигрирање на интелигенцијата) не дозволија да се реши во овој период македонското јазично прашање. Во последните децении на минатиот век сè поорганизирано се спроведува акцијата на балканските држави за преминација во Македонија. Таа акција мораше во еден или друг вид да се конфронтира и со феноменот на македонската литература и, посебно, со нејзиниот специфичен јазичен израз. Особено се интересни притоа оние тезиси што водат сметка за таа посебност како за значаен фактор во културно-политичката ситуација на македонскиот терен. Во «Отаџбина» XIX 1888 г., во врска со борбата за културна доминација во Македонија, Стојан Новаковиќ вели: «Најпосле има уште една појава што не треба да се испушта од предвид. Тоа е стремезот на Македонците да останат сами за себе. И овој стремез почнува да се буди, особено од спротивноста меѓу бугарскиот и македонскиот карактер, од времето кога бугарска пропаганда почна со панбугаризмот. Дури и меѓу платените професори на бугарските средни школи по Македонија се наоѓаат луѓе во кои се будат оние стремези исто онака како што тоа се гледа меѓу Малорусите против рускиот униформитет». Водејќи сметка за тоа, и сакајќи да се искористи тоа за целите на српската политика, Стојан Новаковиќ предлага да се издаде еден таков буквар за училиштата во Македонија, во кој две третини би биле на македонски, а една третина од текстот на српски јазик. Таа идеја ја спроведе тој лично во својство на српски пратеник во Цариград, каде што напечати таков буквар во седум илјади егземплари во 1889 година, но наскоро потоа Новаковиќ го напушта тоа гледиште, плашејќи се од засилувањето на македонската самосвест.

Инаку подоцна, во 1904 година, истата бојазан ја изразува и Андра Гавриловиќ во една статија што излезе во списанието «Бранково коло» под наслов «Пред четвртата јужнословенска литература». Таа статија беше напишана по случај гостувањето на македонската театрална група на Војдан Чернодрински во Белград. Гавриловиќ обрнува внимание дека тоа што го прикажал Чернодрински не и некаков обичен жаргон, ами проба на една нова јужнословенска литература.

И навистина, дека прашањето за создавање на одделен македонски јазик и литература не беше симнато од дневниот ред, најдобро докажува појавата на книгата на Крсте II. Мисирков «За македонските работи» (Софија, 1903 г.), која претставува дотогаш најзначаен прилог кон разработката на тоа прашање како на практичен така и на теоретски план. Овој труд на Мисирков претставува еден вид синтеза на дотогашниот посебен јазичен опит во македонската писменост и едновремено укажува на натамошните посоки на национално-културниот развој на македонскиот народ. Мисирков сам истакнува дека неговите погледи не се ништо ново, ами претставуваат «чекор напред во досегашното развивање на нашата национална самосвест и дека се затоа сосем природни и обосновани». И на друго место: «Идеите за полно отцепување на нашиот народ од другите балкански народи, не се противречни со продолжение на неговата досегашна акција на еволуциона почва».

Мисирков веќе со јазикот на својата книга сакаше и практички да докаже каков облик треба да има новиот литературен јазик. Тој меѓутоа на прашањето на литературниот јазик му посвети и посебна статија под наслов «неколкс зборои за македонскиот литературен јазик», во која настојуваше да одговори на најважните прашања во врска со неговото изградување. Така тој го засегна прашањето за народната основа на македонскиот литературен јазик, истакнувајќи дека во таа основа треба да влезат централно-македонските говори.

Го разгледа исто така и прашањето на орфографијата, залагајќи се за примена на фонетскиот принцип, со извесни отстапки на етимологијата. Натомошниот развико на македонскиот литературен јазик му даде за право и во едното и во другото прашање.¹¹

Мисирков ја истакнуваше неминовната потреба од создавањето на македонскиот литературен јазик во интерес на самата егзистенција и на натамошниот развико на македонскиот народ. »Создавањето литературен јазик е духовна потребност кај нас, со која се мисли да се стави крај на злоупотребите на пропагандите со нашите интереси...« Мисирков беше многу видовит кога укажуваше дека се подготвува поделба на Македонија меѓу балканските држави, па сметаше дека на таквите намери може најдобро да им се парира со засилувањето на културната дејност на самостојна основа во Македонија, и во тој состав особено со изградбата на посебен македонски литературен јазик. Поделбата на Македонија меѓу балканските држави навистина и услед во 1913 година. Спогодбата за таква поделба беше во добар дел обусловена баш од стравот од засилување на македонското ослободително движење врз наполно самостојна основа и со еден јасен национален програм. Во врска со тоа А. Белиќ, давајќи коментар за српскобугарската спогодба за поделба на Македонија од 22. II 1913 година пишува: »Ним (т.е. на Бугарија и Србија) им беше најпосле добро познато тврдењето на самите Македонци дека се тие еднакво далеку и од Србите и од Бугарите. Сето тоа ги тераше нивните одговорни политички кругови да ги напуштат старите патишта што ниту Србите ниту Бугарите ги доведоа до целта, туку да се обидат да дојдат до неа со спогодба за поделба на Македонија. Тоа ново гледиште може да се види во српско-бугарскиот договор.«¹²

Поделбата на Македонија во 1913 година можеме, како што рековме веќе порано, да ја означиме како почеток на една нова фаза и во однос на македонското јазично прашање. Во Македонија под турска власт имавме еден плуралитет во употребата на литературните јазици, при што македонската традиција се ограничуваше и притискаше од ширењето на јазиците на балканските држави, без да се постигне едно строго територијално разграничување на нивната употреба. По поделбата на Македонија се стигна, меѓутоа, имено до такво разграничување и тоа се јавува како најизразита карактеристика на македонската јазична ситуација во овој период. Тоа што беше сега заедничка судбина на Македонците во однос на јазикот се состоеше фактот што нивниот јазик беше забранет во јавниот живот (во училиштата, печатот и др.). Разликата пак беше во тоа што официјалниот јазик на дадената балканска држава, и само тој во своите граници, добиваше можност да се налага во културните нужди на македонското население. Се разбира, дека тоа мораше да остави и посебен отпечаток во процесот на издигање на јазичната култура во различните делови на македонскиот народ, што е особено видливо во однос на усвојувањето на нова лексика воопшто и посебно во однос на дејството на различни јазични филтри во примањето на интернационални лексички елементи.

Покрај ова што го изнесовме, треба да укажеме и на некои други моменти што ги карактеризираат спецификите на македонската јазична ситуација во овој период. Во Грција само во годините непосредно по Првата светска војна се направија некои политички потези што требаше да значат признавање на јазикот на македонското малцинство, од кои е најзначајно издавањето на буквар на македонскиот лерински дијалект (со латиница). Меѓутоа, ниту тој буквар беше пуштен во употреба, ниту се отворија посебни македонски училишта.¹³

Во довоената Југославија и во Бугарија македонскиот јазик, спрема важечките официјални теории, се придржуваше како српски односно бугарски дијалект, и соодветно на тоа не можеше да има во јавниот живот никакви други права освен оние што му припаѓаат на еден дијалект. Затоа, и кога се допушташе повремено

да се појават одделни македонски текстови или да се постават на сцена, намерата беше тоа да се подведе под поимот на регионална литература на дијалект, со изразит фолклорен акцент.

Меѓутоа, за самиот македонски народ таа литературна активност меѓу двете војни, колку и ограничена да беше по овоите размери, имаше едно сосем друго значење. Таа за него претставуваше продолжување на една писмена традиција и приближување кон целта да се извојува национална независност и правото на слободна употреба на македонскиот литературен јазик. Националното движење на македонскиот народ доживуваше свој подем во периодот меѓу двете војни. Изведувањето на некое драмски текстови (В. Иљоски, А. Павлов, Р. Крле) на сцената во Скопје и особено појавата на печатни поетски збирки во годините пред Втората светска војна (К. Рацин, В. Марковски, К. Неделковски) го постави во еден многу поопределен вид отколку порано и прашањето за обликот на македонскиот литературен јазик. Новата литературна практика ги поврдуваше предвидувањата на Крсте П. Мисирков дека македонскиот литературен јазик ќе се оформи врз основа на централните македонски говори. Писмената дејност на македонски јазик се прошири уште повеќе во годините на Втората светска војна, кога тој се афирмираше во екот на борбата против фашизмот, во публикации издавани илегално или во партизанските единици на македонските планини. Во тие публикации се јавуваат и повеќе нови имиња во современата македонска литература.¹⁴

Македонскиот литературен јазик беше прогласен за официјален во македонската република уште во текот на војната, на првото заседание на Антифашистичкото собрание на Македонија, одржано на 2. VIII 1944 во манастирот Прохор Пчињски.¹⁵

Неговата кодификација се изврши наскоро по ослободувањето на СР Македонија со усвојувањето на азбуката (3. V 1945) и правописот (7. VI 1945), по предлог на Комисијата за јазик и правопис. Вклучен во употреба во различни функции и преку современите средства за комуникација, македонскиот брзо се разви во еден стандардизиран литературен јазик. Освен што се употребува во сите сфери и на сите рамништа на социјалниот и културен живот во СР Македонија, македонскиот литературен јазик се предаваше едно кратко време, до 1948, и во Пиринска Македонија (во Народна Република Бугарија). Тој исто стана наставен јазик и во школите во Народна Република Полска и во СССР за децата емигрирани од Егејска Македонија (во Грција). Во последниве децении многу се направи во областа на научно изучување на македонскиот јазик, при што, сосем природно, интересот за литературниот јазик беше доминантен. Научната работа на ова поле беше особено сконцентрирана во македонскиот оддел на Филозофскиот факултет во Скопје (формиран во 1946) и во Институтот за македонски јазик »Крсте П. Мисирков« во Скопје (формиран во 1953).

¹ Елементите на народниот јазик доаѓаат постепено до израз откај XVI век, особено во рамките на т.н. дамскинарска книжнина. Сп. синтетичен поглед на тој процес кај П. Хр. Илиевски, Крчински дамашкин, Скопје 1972.

² Б. Конески, »За некои стилски синтези во развигокот на македонскиот литературен јазик«, За македонскиот литературен јазик, Скопје 1967, 120-131.

³ Х. Поленаковиќ, Студии за Миладиновци, Скопје 1973; М. Д. Петрушевски, За првобитниот текст на зборникот на браќа Миладиновци. Македонски јазик II, 1951, бр. 1-2, 2-16; Б. Конески, Еден говор на Григор Прличев од 1866 година. Македонски јазик XVII, 1966, 205-215.

⁴ Народната основа на јазикот на Крчовски ја дава североисточниот дијалект, а на јазикот на Пејчиновиќ – северозападниот (говорот на Долни Полог). Меѓутоа, и кај едниот и кај другиот таа основа се проширува и со вклучување на елементи од другите дијалектни области. Тоа е еден видлив знак на создавање на наддијалектна врска и совладување на локалните рамки. Сепак, каде што постои веќе еден традиционален писмен јазик, како во овој случај, неговото учество во наддијалектниот слој е од примарно значење. Тој може да влијае и во однос на изборот на елементите од народниот јазик, помагајќи ја или, обратно, запирајќи ја нивната афирмација во јазикот на писменоста.

⁵ Познато е дека при крајот на XVIII и во почетокот на XIX век процесот на оформување на современите нации се наоѓаше во својата почетна фаза дури и во далеку поразвиени европски региони. Ако го посматраме компаративно националниот развој, нема да не изненади, ами ќе ни изгледа како нешто природно, тоа што во турските провинции уште длабоко во XIX век, па и подоцна, ќе се среќаваме со различни струи и колебања во одделните фази на процесот на национална еманципација, како и со касното созревање на националната свест.

Во врска со ова, интересно прашање претставува и постепената диференцијација на националните имиња, односно на називите на националните јазици. Кога Јоаким Крчовски и Кирил Пејчиновиќ, во почетокот на минатиот век, бележат на насловните страници дека книгите им се пишувани на «болгарскиј јазик (Долнија Мисија)», тоа е избор на едно историско име, но не и знак за национална определба во модерна смисла. Во искажувањата на самите македонски писатели ќе најдеме формулации што ни сведочат дека на називите не треба за поранешните епохи да им се припишува автоматски денешната содржина. Така Јордан Хаџи Константинов – Џинот го употребува во 1854 г. за јазикот на населението во Скопје и Прилеп називот «славјански (болгаро-сербски)». Називот **Македонец (македонски)**, што послужува за обележување на македонската национална и јазична посебност, почнува да се афирмира особено од средината на XIX век. Интересни податоци, кои фрлаат светлина на прашањето што го засегае во оваа белешка, ни дава за Бугарија А. Т. Балан во својата статија «Една македонска теорија» (Периодическо списание LXV, 1905), каде што меѓу другото ја изнесува следната констатација: «Нашиот селанец кога велеше 'ние сме Бугари', мислеше 'ние сме христијани', разбирај православни» (таму, 818).

⁶ Сп. Б. Конески, Македонскиот јазик во развојот на словенските литературни јазици, Скопје 1968.

⁷ П. Зографски ги изнесе своите погледи во две статии: првата излезе во «Цариградски вестник» во 1857, во неколку наставки почну-

вајќи од бр. 315 (9 февруари); втората во списанието «Български книжици» I, 1, 1958, под наслов «Мисли за Болгарскиот-от јазик».

⁸ Б. Конески, Кон македонската преродба (македонските учебници од 19 век), Скопје 1959.

⁹ Ђ. М. Пуљевски, Речник од три јазика, Београд 1875, 124.

¹⁰ За Темко Попов и неговата активност сп. К. Џамбазовски, Нови прилози за «македонското сепаратистичко движење». Гласник на Институтот за национална историја III, Скопје 1964, 2, 241–258; истиот, во в. Нова Македонија од 1–3 јануари 1960.

¹¹ Книгата на Мисирков можеше да се рашири само во мал број екземплари, зашто основниот тираж беше уништен по самото нејзино објавување. На пошироката јавност таа и стана достапна дури по излегувањето на второто нејзино издание во Скопје во 1946. Опстоен критички осврт на книгата на Мисирков, во заштита на бугарската теза, направи наскоро по нејзиното излегување А. Т. Балан («Една македонска теорија», Периодическо списание LXV, 1905, 780–833). За Мисирков сп. особено Б. Ристовски, Крсте П. Мисирков, Скопје 1966.

¹² А. Белиќ, Срби и Бугари у Балканском савезу и у меѓусобном рату, Београд 1913, 98.

¹³ Х. Андоновски, «Абедарот», Културен живот 1964, бр. 8–9, 29–31.

¹⁴ Сп. Б. Конески (редактор), Македонска книжевност, Београд 1961.

¹⁵ Собранието усвои за тоа посебно решение. Сп. Зборник на документи на АСНОМ, Скопје 1964, 241.

ГРИГОР ПРЛИЧЕВ

1. НОЖ

За ова срце сегде острат нож
а ножот веќе забоден е внатре
и стига сам да се засмеам,
ќе сетам веднаш колку длабоко
ме пронизал, со колку танки жилки
на остра болка в гради 'ртил тој.
И тогаш реско усетувам дека
сум избран – сета невола и тага
и сета ропска потиштеност грда
на еден народ да ја истрадам,
молчаливо и тврдо да ја носам.
И бележен со некој пален знак
јас треба да ја сетам цената
на секој подвит што напред нè води,
дволичноста на сека победа.
О брака, знајте – не само од подлост
жабурлива јас страдам, што ја газам,
а тајна чува мојот мрачен молк.

2. ПАТНИК

Јас, суров нервчик, еве гаснам веќе
и божем газам на мраморна плоча.
Црнице збогум, подгрбена мајко,
го надживе ти својот скрбен син,
и вие збогум, о петрински лозја,
со претчувство на ново трпко вино!
Но вие, штири, со кибарни куќи
во кои млачно мусандрите дишат,
баздригани, туѓ меѓу вас сум бил,
сум живеел во хмурна меланхолија.
Ве тревожев ко патник што на полноќ
застанува пред портите да клука.
Ме гоневте – рамнодушни и злобни –
а сега дури и гробјето ваши
пак ќе го гонат мојот суров гроб,
и вземи туѓ и притеснет ќе бидам
сè дур не дојде едно ново племе
што ќе ме сака и прославува.

СМЕШКИ

Смешно е кога некој ти вели
Дека животот со тебе го дели

и, кога полжавот се мачи
на својата кука да се качи,

и, кога не можам да решам
како може ежот да се чеша.

Смешно е и што не знам дали
и огнот на жешко се жали

и, дали некаде е во мода
и водата да пие вода.

И, не знам колку е грешно
и смењето ми е смешно.

Петре М. Андреевски

ПОВРЕДЕН ЗБОР

- Кажи висок збор?
- Бор!
- Кажи низок збор?
- Двор!
- Кажи голем збор?
- Мечка!
- Кажи мал збор?
- Клечка!
- Кажи силен збор?
- Лав!
- Кажи плашлив збор?
- Страв!
- Кажи светол збор?
- Зрак!
- Кажи темен збор?
- Мрак!
- Кажи брз збор?
- Мисла!
- Кажи спор збор?
- Глиста!
- Кажи вреден збор?
- Злато!
- А повреден од тоа?
- Мама и тато!

Јован Стрезовски

ГАТАНКИ

Уште штом се скрои
инает ни води:
одврзи го – стои,
заврзи го – оди.

(опинок)

На свадби го канат,
таму котек јаде,
гласот му се слуша
којзнае до каде?!

(тапан)

Среде жито една була
црвена во ликот,
сонцето од златна кула
ја гледа со кикот.

(булка)

Штом нешто ја стегне,
стои, не и годи.
А кога ќе легне
тогаш всушност оди.

(вода)

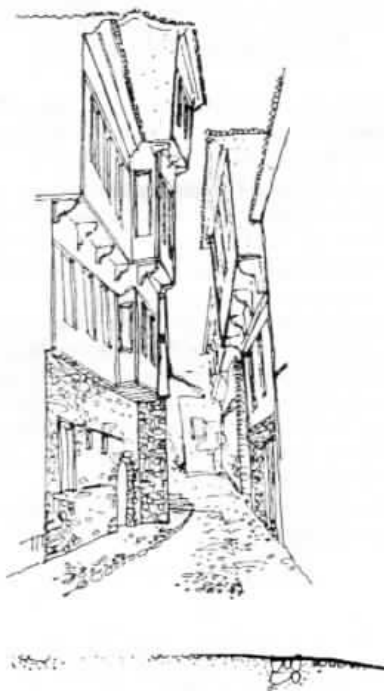
В десет мантии
облечен е бегот,
а го соблечеш –
и го нема него.

(кромид)

Црна е и мала,
под јорган се крие,
од неа и кралот
не може да спие.

(болва)

Михо Атанасовски

ЌОФТИЊА ВО СОС СО КИСЕЛО МЛЕКО

Пригответе: 750 гр. мешано мелено месо, еден килограм кисело млеко, парче сув леб, две лажици масло, една главица кромид, едно јајце, црн пипер, магдонос, две полни лажици брашно и сол.

Исечете го кромидот ситно, испржете го на маслото, потоа иставете го од огнот и измешајте го со место. Додајте ги јајцето, црниот пипер, магдоносот – ситно исечен и сувиот леб – потопен во вода и исцеден. Добро измесете сè и оставете ја смесата да постом на студено место за да се стегне.

Во поголем сад ставете да се загрее масло. Од приготвеното месо правете ѓофтиња, валкајте ги во брашно и препечен леб и пржете ги на врело масло. Кога ѓофтињата ќе бидат готови, додајте во маслото две лажици брашно и разблажете го со малку вода или супа, не варете го. Додајте ситно исечен лист од мирудија.

Овој сос приготвувајте го непосредно пред сервирањето. Додајте ги ѓофтињата во сосот, оставете ги да се поварат малку, мешајќи да не се згрутчи сосот, служете ги топли.

При приготвувањето на сосот не варете го додека не ги додадете ѓофтињата.

ЦРВЕНИ СУВИ ПИПЕРКИ ПОЛНЕТИ СО ГРАВ

Земете: 250 грама црвени суви пиперки, 250 гр. грав, 250 гр. кромид, 250 гр. масло, нане, чубрица, црн пипер, црвен пипер и сол.

Залејте ги со врела вода црвените пиперки за да омекнат, потоа извадете ги од дршките и семето. Прелејте го гравот со врела вода, претходно посолена за да набабри и оставете го да постои, а потоа истолчете го јадро.

Исечете го ситно кромидот, испржете го на маслото, додајте ги црвениот пипер и исеченото нане, или мелената чубрица, и со оваа запршка залејте го набабрениот грав. Смесата измешајте ја добро и полнете ги пиперките. Редете ги во сад, по можност вертикално, налејте врела вода или сок од кисела зелка и варете ги на тивок оган, сè додека не омекнат.

Јадењето се сервира ладно. По желба можете да го потпечете во рерна.

КАКО Е ПОУБАВО

Влатко многу сака пита. Баба му реши да му меси, па му вели:

– Влатко, појди до продавницата на соседот и купи ми квасец за да ти месам пита.

– Ама, бабо, како да ти купам кога сум малечок, не умеам да му објаснам, – се правда Влатко.

Баба му ништо не му рече. Сама појде, купи квасец и направи многу вкусна пита.

Влатко убаво се навечера, па седна да го гледа цртаниот филм на телевизија. Кога заврши филмот, мајка му рече:

– Ајде, Влатко, време е за спиење. Веќе е доцна...

– Како доцна?! – се побуни Влатко. – Јас не сум малечок па да одам толку рано на спиење.

– А што ми рече денеска? – го потпраша баба му.

Влатко ништо не одговори, ја наведна главата и тргна на спиење. Легна и си мисли: »Ех, колку убаво би било да може човек во исто време да биде и голем и мал и да...«

Така заспа.

Михо Атанасовски

ПРЕТПЛАТА ЗА 1994. г.

Претплатата за нашиот весник за 1994. г. изнесува 20 ДЕМ искажано во ХРД на денот на претплата. За достава во странство се пресметуваат и трошоците на поштарината.

За Република Хрватска претплатата се уплатува на жиро сметка: »За Македонски глас« 30102-678-82341 Заедница на Македонците во РХ-Загреб.

Се претплатувам на »Македонски глас« – 94 г. и молим весникот да ми се доставува на адреса:

Име и презиме: .....

Место, ул. и бр. ....
(со поштенски број)

Држава: .....

(Претплатничкиот купон се доставува на адреса:
Редакција »Македонски глас« – Загреб, Прерадо-
викева 17)

ДОНИЈА

КАРТА — 1885 г.

— На последната страница е ликот на **Св. Климент Охридски** изрезбарен во дрво — мошне редок труд од крајот на 14 век пронајден во ризницата на Охридската Архиепископија кој денес се чува во Музејот во Охрид.